

Längs Göta älv – lokalt ledd utveckling

Utvecklingsstrategi för lokalt ledd utveckling genom Leadermetoden

*”Land och stad i balans genom kreativa nav – för en inkluderande,
medskapande och hållbar utveckling.”*

Lokal utvecklingsstrategi för området ”Längs Göta älv – lokalt ledd utveckling”

Sammanfattning

Lokalt ledd utveckling genom Leadermetoden bygger på ett underifrånperspektiv där lokala krafter och aktörer, verksamma i området, tar vara på den utvecklingspotential som finns där. Strategin har tagits fram genom att representanter för offentlig, privat och ideell sektor tillsammans med boende i området, tittat på områdets behov utifrån styrkor, svagheter, hot och möjligheter. De övergripande målen för den lokala utvecklingen ska bidra till att skapa ett gott liv för boende och verksamma i området, med attraktiva miljöer som främjar delaktighet och sysselsättning. Att skapa ett bra företagsklimat som främjar entreprenörskap är också betydande för utvecklingen, allt utifrån en social, interkulturell, ekonomisk och ekologisk hållbarhet.

Deltagande kommuner är Ale, Lilla Edet och delar av Trollhättan och Vänersborg samt tre stadsdelar i Göteborgs Stad – Norra Hisingen, Angered och Östra Göteborg. Strategin ska styra den lokala aktionsgruppens (LAG) arbete att prioritera projektansökningar som syftar till att utveckla området. Projekten kan söka finansiering från Landsbygdsfonden, regionalfonden och socialfonden beroende på vilken inriktning projektet har.

Visionen för strategin är **”Land och stad i balans genom kreativa nav – för en inkluderande, medskapande och hållbar utveckling”**. De övergripande målen med tillhörande insatsområden är;

Ett område som syns och engagerar

Syftet är att ta tillvara på de stora utvecklingsmöjligheter som finns för att främja en mer levande och tillgänglig bygd mellan stad och land. Målet är att skapa ett område som attraherar både tillfälliga besökare, turister och boende. De landsbygdsnära miljöprogramsområdena ska bli mer av mellanstad och därmed utvecklas som attraktiva ”bryggor” som integrerar stad och land.

Ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande

För att företag och goda idéer ska ha möjlighet att utvecklas behövs stimulans och stöttning för entreprenörer och nyföretagare, genom projekt som exempelvis satsar på mötesplatser, utvecklingsnav, samarbete och kompetensutveckling samt forskning och innovation (FoI).

Hållbar produktion och/eller konsumtion

Genom rätt förutsättningar kan nya, innovativa lösningar för miljömässig hållbarhet möta de stora utmaningar inom miljöområdet som vi står inför. Att exempelvis stödja innovativa lösningar för lokal produktion, förädling, klimatsmart när-logistik, marknadsföring, ökad tillgänglighet och konsumtion av varor och tjänster kan vara en viktig väg. Det kan handla

om energieffektivisering, satsning på innovationer för förnyelsebar energi, miljö och klimatsmart byggande. Det kan också handla om initiativ för lokalekonomisk analys för lokal utveckling, sociala ekonomin, cirkulär ekonomi och hållbar affärsutveckling.

Minskad segregation och utanförskap inom och mellan stad och landsbygd

Att bryta segregationen mellan olika primärområden, inkomstgrupper, utbildningsnivåer, svensk- och utrikesfödda, män och kvinnor, vuxna och ungdomar och mellan urbanitet och natur/ekosystem och därmed sist men inte minst, mellan innerstad – ytterområden – landsbygd är ett av de övergripande målen. Det gäller att stärka alla delar av en hållbar utveckling för att minska segregationen och utanförskapet. Genom att förbättra människors möjligheter att ta tillvara på de kunskaper och erfarenheter samt den kapacitet som finns hos människorna i området, kan målet uppfyllas.

Genomförande av strategin

LAG består av representanter för offentlig, privat och ideell sektor och dess ansvar är att genomföra strategins syften och mål i nära samverkan med lokala aktörer. LAG beslutar om, och prioriterar bland, de projektansökningar som inkommer. Avgörande är huruvida projektansökningarna har bra förutsättningar för att uppfylla strategins syfte och mål. Kansliet med dess personal ansvarar för det praktiska genomförandet av strategin där exempelvis information, kommunikation, handläggning och stöttning av projektens aktörer ingår. Det är det lokala underifrånperspektivet som alltjämt ska ligga till grund för genomförandet av strategin.

Abstract

This strategy for Community-Led Local Development has an overall objective to stimulate and support those who live and work within the region. To increase peoples' possibilities to live a good life – with attractive environments, a sense of inclusion and improved employment and education opportunities. Participating municipalities are Ale, Lilla Edet, and parts of Trollhättan and Vänersborg together with three City Districts of Gothenburg – Norra Hisingen, Angered and Östra Göteborg. Depending on the project's purpose, funding can be applied for from the European Agricultural Fund for Rural Development, the European Regional Development Fund and the European Social Fund.

The vision for this strategy is "***Countryside and City in balance through Creative Hubs – to provide for a Cohesive, Co-creative and Sustainable Development***". The four overall targets are:

A region that is visible and committed

The ambition is to stimulate opportunities of development – already present within the region – in order to promote a more vibrant, attractive and accessible countryside for temporary visitors, tourists, as well as for the people living there.

A good climate for creativity, entrepreneurship and business

An overall target is to encourage and support entrepreneurs and new small and medium-sized enterprises (SME:s) to develop good ideas into trade and business – by investing in meeting points, Creative Hubs, research and innovation (R&I), cooperation, education, skills and lifelong learning.

Sustainable production and / or consumption

Environmental challenges posed by climate change is addressed by supporting and promoting new, innovative and efficient solutions for local production – processing, logistics, marketing, improved accessibility – and consumption of goods and services. It could also be about energy efficiency such as investing in innovations for renewable energy and green housing constructions.

Reduced segregation and isolation within and between urban and rural areas

An overall target is to curb segregation and exclusion due to inequalities in society – such as diversity in income and educational levels, cultural differences due to different countries of origin, gender and age difference but also segregation between the inner city – suburban areas – rural areas.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Abstract	3
1. Syftet med den lokala utvecklingsstrategin	5
2. Strategins bidrag till EU:s och Sveriges mål	5
3. Strategins framtagning	5
4. Utvecklingsområdet	7
4.1 Områdesbeskrivning.....	9
4.2 Behov och utvecklingsmöjligheter	12
5. På vilket sätt är strategin innovativ?	17
6. Vision	17
7. Insatsområden, mål och urvalskriterier	18
7.1 Övergripande mål för området	18
7.2 Insatsområden.....	24
7.3 Handlingsplan	27
7.4 Urvalsprocess	29
7.5 Mål och indikatorer	30
7.6 Grundkrav för projektansökningar	35
8. Finansieringsplan.....	36
9. Organisation	36
10. Samverkan mellan fonder och andra aktörer	39
10.1 Samverkan mellan fonder	39
10.2 Avstämning med andra aktörer med utvecklingsansvar.....	40
10.3 Jämställdhet och icke-diskriminering.....	40
11. Kommunikation	41
12. Uppföljning och revidering.....	44
13. Bilagor.....	46

1. Syftet med den lokala utvecklingsstrategin

Syftet med lokalt ledd utveckling är att offentliga, ideella och privata aktörer samlas runt en lokal strategi för utveckling inom Leaderområdet. Strategin är framtagen i dialog mellan aktörerna och genom en demokratisk process. Därigenom mobiliseras engagemang för en gemensam delaktighet i området. Den stora kraft som därmed skapas formar idéer i det lokala samhället för en hållbar utveckling.

Övergripande mål är en långsiktig, hållbar utveckling i form av tillväxt, arbetstillfällen, företagande och livskvalitet. Genom Leadermetoden säkerställs ett starkt underifrånperspektiv där de boende i samhället är med och formar utvecklingen.

Denna utvecklingsstrategi skall vara styrande för LAG:s arbete med prioriteringar och urval av ansökningar samt fondsamordning, partnerskap och kommunikation.

2. Strategins bidrag till EU:s och Sveriges mål

Alla projekt som prioriteras genom denna utvecklingsstrategi bidrar till att uppnå EU:s tillväxtstrategi EU2020. Därför bygger alla mål och processen för projekturvalet i strategin på de mål som är satta i de inblandade operativa programmen för struktur- och investeringsfonderna.

Analysen ligger till grund för en vision och utvecklingsbehov, som leder till insatsområden och specifika mål som kan mätas med hjälp av indikatorer. En handlingsplan visar hur målen i insatsområden ska omsättas i aktiviteter.

3. Strategins framtagning

Under hösten 2013 togs beslut i kommunstyrelserna som ingått i Leader Göta Älv – Vänersborg, Trollhättan, Ale och Lilla Edet – om att fortsätta samarbeta och att avsätta medel för lokalt ledd utveckling enligt Leadermetoden för programperioden 2014-2020. I samband med det togs även beslut om att utvidga området eftersom antalet invånare i det befintliga området var för lågt. Omkringliggande områden kontaktades och beslut om att området skulle utökas med Göteborgsstadsdelarna Angered och Östra Göteborg togs i september och med stadsdelen Norra Hisingen i november 2014. Utveckling Nordost AB initierade och samordnade kontakterna i Göteborg mot bakgrund av tankegångar och förslag som presenterats i förstudien "Stadslandet Göteborg" (bilaga 6) under våren 2014.

Styrgrupp för arbetet blev Leader Göta Älvs styrelse medan huvudansvarig för att ta fram innehållet i strategin var en skrivargrupp med representanter för kommuner, företag, föreningsliv, ungdomar och Coompanion. Skrivargruppen har träffats sex gånger under hösten 2014.

Utveckling Nordost AB bildade i september en referensgrupp för de medverkande stadsdelarna i Göteborg. I gruppen ingick representanter för stadsdelsförvaltningarna, fastighetskontoret, näringsliv, Coompanion Göteborg, föreningsliv, Hela Sverige Ska Leva, Mikrofonden Väst och Förvaltnings AB Framtiden. Referensgruppen har haft fyra möten under september – november 2014.

Ansvaret för förankring har Leader Göta Älvs styrelse.

Under september, oktober och november 2014 bjöd styrgruppen in till totalt fem möten på olika platser i området. Syftet med dessa möten var att informera om det pågående arbetet och att få input till SWOT-analysen och skrivningarna i strategin. Det var sammanlagt 100 personer som kom till mötena – aktiva och engagerade människor med olika bakgrund och ålder som på olika sätt verkar för landsbygdens utveckling.

Regional utvecklingsplan, Länsstyrelsens handlingsplan "Landsbygd 2020", kommunala översiktsplaner och nationella mål som ligger till grund för strategins framtagning har stämts av under arbetets gång.

4. Utvecklingsområdet

Antal invånare i utvecklingsområdet.	Regionalfond: 219 104 inv Socialfond: 92 104 inv Landsbygdsfond 75 803 inv inklusive öar 11 380 inv
Storlek i km ²	Regionalfond: Landareal 1440,16; Vattenareal 67,8; Totalt 1507,96 Socialfond: Landareal 116,49; Vattenareal 4,15; totalt 120,64 Landsbygdsfond: Landareal 1364,23; Vattenareal 67,25; Totalt 1431,48
Invånare per km ²	Regionalfond: 145,59 Socialfond: 763,46 Landsbygdsfond: 60,90
Kommuner som omfattas av strategin.	Göteborg 148020 148032 148034 Hela Ale Hela Lilla Edet Trollhättan 148801 148803 148804 148805 148807 148808 Vänersborg 148707 148709 148701
Landskapstyper och landmärken	Jordbrukslandskap, kulturlandskap, skogslandskap, mindre tätorter, förortsmiljö, miljonprogramsområden, parklandskap.

Större tätorter och utvecklingscentra	Olofstorp, Angereds centrum, Gårdsten, Hammarkullens centrum, Agnesberg, östra Bergsjön, Kviberg, Nygård, Lödöse, Göta, Lilla Edet Hjärtum, Nödinge, Älvängen, Trollhättan, Vänersborg, Innovatum, Åsaka.																												
Befolkningsförändring för åren 2007–2013 <ul style="list-style-type: none"> • Flyttnetto • Födelsenetto 	<table border="1"> <thead> <tr> <th>År</th> <th>Område</th> <th>Födelse-överskott</th> <th>Flyttnings-överskott</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2007</td> <td>Göta Älv</td> <td>169</td> <td>151</td> </tr> <tr> <td>2008</td> <td>Göta Älv</td> <td>166</td> <td>-25</td> </tr> <tr> <td>2009</td> <td>Göta Älv</td> <td>143</td> <td>-151</td> </tr> <tr> <td>2010</td> <td>Göta Älv</td> <td>123</td> <td>-250</td> </tr> <tr> <td>2013</td> <td>Göta Älv</td> <td>158</td> <td>339</td> </tr> <tr> <td>2013</td> <td>Göteborg</td> <td>232</td> <td>4</td> </tr> </tbody> </table>	År	Område	Födelse-överskott	Flyttnings-överskott	2007	Göta Älv	169	151	2008	Göta Älv	166	-25	2009	Göta Älv	143	-151	2010	Göta Älv	123	-250	2013	Göta Älv	158	339	2013	Göteborg	232	4
År	Område	Födelse-överskott	Flyttnings-överskott																										
2007	Göta Älv	169	151																										
2008	Göta Älv	166	-25																										
2009	Göta Älv	143	-151																										
2010	Göta Älv	123	-250																										
2013	Göta Älv	158	339																										
2013	Göteborg	232	4																										
Arbetslöshet i procent	Öppet arbetslösa 6,7 % (2 908 invånare) Program med aktivitetsstöd 6,7 % (2 545 inv). Totalt 12,6 % (5453 inv).																												
Arbetslöshet bland unga (18–24 år) i procent	Göteborg 8,5 % Lilla Edet 15 % Ale 8 % Trollhättan 14 % Vänersborg 19 % (20-24 år)																												
Andel invånare med utländsk bakgrund i %	Göteborg 60 % Lilla Edet 17 % Ale 13 % Trollhättan 9 % Vänersborg 9 %																												
Antal företag per 1 000 invånare	Göteborg 60 Lilla Edet 83 Ale 82 Trollhättan 127 Vänersborg 128																												
Antal nystartade företag per 1 000 invånare	Göteborg 11 Lilla Edet 5 Ale 9 Trollhättan 8 Hela Vänersborgs kommun 8																												

Andel av befolkningen	
0 år och uppåt i procent	0-15 år 18 %
16-24 år	16-24 år 12 %
25-44 år	25-44 år 33 %
45-64 år	45-64 år 22 %
65- år	65 - år 15 %

4.1 Områdesbeskrivning

Kännetecknande för hela området är att det har tätortsnära landsbygd och natur. Det centrala sammanbindande bandet för landsbygdsområdet är Göta älv och Lärjeån som löper genom de kulturhistoriskt värdefulla jordbrukslandskapen Götaälvdalen och Bergumsdalen för att slutligen ha sitt utflöde i havet. Norra Hisingen ligger väster om Göta älv och avgränsas i norr av Nordre älv, Kattegatt i väster och i söder av Lundby SDF.

Göteborgsdelen består av delar av de tre stadsdelarna Norra Hisingen, Angered och Östra Göteborg. Dessa områden inrymmer kommunens största arealer odlad mark. Nordöstra Göteborg består av närmare hälften av Göteborgs skogsareal.

Delar av kulturlandskapen, ädellövsområdena Vättlefjäll, Halle- och Hunneberg och Risveden är Natura 2000-områden respektive naturskyddsområden. Hökälla våtmarkspark är Göteborgsregionens artrikaste naturområde på häckfågel med över 100 häckande arter. Lärjeåns dalgång är under utredning för ett blivande "Natur- och kulturresevat" och förslag väntas från Göteborgs Stad under 2015.

Befolkningsstatistik

Antalet människor/invånare har ökat under den senast sexårsperioden. Det beror på ett positivt födelse- och inflyttningsnetto.

Andelen invånare med utländsk bakgrund i respektive kommun varierar mellan 9 och 66 %. Den södra delen av utvecklingsområdet gränsar till tätortspräglade miljonprogramsområden som är några av de mest mångkulturella i Europa. Där är andelen utrikesfödda stor (66 %), varav många har erfarenhet av och intresse för landsbygden och dess näringar.

Norra Hisingen och nordöstra Angered är inflyttningsområden vilket utsätter naturområden och jordbruksmarker för ett exploateringstryck. Dessa delar av Göteborg har förändrats under de senaste 10-15 åren och präglas nu av ökande skillnader i inkomst och barns uppväxtvillkor mellan olika bostadsområden. Segregationen tar sig också uttryck i skillnader mellan valdeltagande och partisympatier mellan stad och landsbygd.

Arbetslöshet

Andelen arbetslösa varierar mellan 5 och 10,7 % i området. Ungdomsarbetslösheten är högre. Den ligger mellan 8 och 19 %. Det följer samma mönster som i resten av Sverige. Riksgenomsnittet är ca 8 % arbetslösa i Sverige och ungdomsarbetslösheten är ca 20 %. Några större företag har lagts ner de senaste åren, vilket har påverkat sysselsättningen negativt. I Göteborgs miljonprogramsområden är arbetslösheten avsevärt högre än genomsnittet.

Näringsliv

Området domineras av små företag med inga eller få anställda. Det största antalet finns inom jord och skog. Det finns regionala skillnader. Söderut i Ale kommun och i stadsdelarna Östra Göteborg och Angered är koncentrationen av företag störst. Där dominerar hantverk, tillverkningsföretag, handel och transport. Andelen kvinnliga företagare var 30,3 % i hela landet år 2012. Andelen är lägre än riksgenomsnittet i hela området.

Områdets landsbygdsdelar präglas som helhet, med några få undantag, av små jordbruksenheter. Antalet aktiva brukare, antalet företag och arealen jordbruksmark minskar. Stora arealer ligger obrukade och allt större delar av markerna slyar och växer igen.

Antalet betande djur, i form av nöt och får, har minskat totalt sett i området. Hästverksamheten är dock betydande och det finns både många ridskolor och många uppfödare i området. Många lantbruk har idag en del av sin inkomst från hästnäringen i form av uthyrning av stallplatser, försäljning av foder etc.

Infrastruktur

Säve och Trollhättans flygplatser och det nya bredare transportstråket mellan Göteborg och Trollhättan med sin fyrfältsväg och dubbelspåriga järnväg ökar möjligheterna att möta efterfrågan av transporter av både människor och gods.

Genom de kompensationsåtgärder som gjordes i samband med utbyggnaden av riksväg 45 har unika naturvärden, längs Göta älvs stränder, gjorts tillgängliga för såväl boende som besökare.

Infrastrukturplanen för Storgöteborg bygger på att huvudvägar som E6, E45, E20 och Rv40 samt järnvägar strålar ut från Göteborgs centrum. Mellan dessa huvudleder bildas ”gröna kilar” med bristfälliga tvärförbindelser mellan ytterområden och kranskommuner.

Det finns stort behov av utbyggnad av bredband i hela området.

Turism

Turismen baseras främst på natur- och kulturupplevelser som till exempel vandring, fiske, kanot, bad och museibesök. Halle- och Hunneberg, Bredfjället och Risvedens naturreservat

är några exempel på naturområden som lockar besökare. Vättlefjällsområdet har av Göteborgs Stad pekats ut som ett av de viktigaste tillväxtområdena för vildmarksturism, vandringsleder, kanotsport m.m. Området är lättillgängligt från Göteborgs centrum.

Göta älv är en sevärdhet i sig med bland annat Sveriges äldsta sluss i Lilla Edet. Området tilltalar sportfiskare, bland annat på grund av laxfisket i Vänern och Göta älv. Det går 7000 fritidsbåtar per år i älven. Generellt sett är turismens utveckling på en grundläggande nivå. Det finns få klara upplevelsepaket och erbjudanden och samverkan är liten.

I området finns en begynnande form av ny turism, exempelvis ekoturism. Små initiativ börjar nu tas för att utveckla lokal förankrad besöksnärsnätverk, ekoturism och matturism som skapar attraktioner/tjänster utifrån de boendes och lokala aktörers villkor. Gästen uppmanas att via sin resa/sitt deltagande aktivt ta ansvar för hållbar samhällsutveckling och hållbar besöksnäring.

Föreningsliv

I området finns ett rikt och brett föreningsliv som redan idag har utvecklingstankar inom olika områden. Den utvecklingsvilja och det lokala engagemang, byggd på delaktighet, som finns i dessa föreningar utgör en viktig dimension i strategin. Enbart i nordöstra Göteborg finns exempelvis mer än 150 kulturföreningar.

Service

Det finns stora skillnader i området. I vissa områden är den lokala servicen väl utbyggd medan den i andra områden minskar. Att resurser satsas i de större tätorterna, medan både landsbygdsområden och miljonprogramsområden tappar servicefunktioner, är en upplevelse hos många boende där. Det påverkar känslan av stolthet, delaktighet och därmed engagemanget.

Ohälsotal

Ohälsotalen i ålderskategorin 20-39 är högre än länets och i vissa fall även riksgenomsnittets. Bland kommunerna så utmärker sig Göteborgs norra stadsdelar, Ale och Trollhättan med höga ohälsotal (bilaga 5, tabell 1.)

De ekonomiska villkor som påverkar ohälsotalen varierar kraftigt mellan olika delar av området. Andelen ekonomiskt utsatta barnhushåll i Göteborg är högst i primärområde Östra Bergsjön (60 %). Jämfört med 2 % i det primärområde med lägst andel, Björlanda. Med låg ekonomisk standard menas att hushållet har en disponibel inkomst som ligger under 60 % av medianinkomsten för alla hushåll.

Skillnaderna i inkomst har ökat kraftigt i Göteborg sedan 1992:

Lägst medelinkomst 2012: Östra Bergsjön 128 000 kr

Högst medelinkomst 2012: Långedrag 592 000 kr

I Göteborgs norra miljonprogramsområden har skillnaderna i levnadsvillkor jämfört med resten av staden ökat under de senaste 10-15 åren. Mest utsatta är kvinnor med utländsk bakgrund och barn i dessa hushåll. Den lägsta medianinkomsten återfinns i östra Bergsjön och den är 103 000 kr, jämfört med 128 000 kr i medelinkomst.

4.2 Behov och utvecklingsmöjligheter

Området står inför stora utmaningar till följd av globalisering, klimatförändringar, ny urbanisering, segregation, arbetslöshet med mera. Det finns samtidigt en längtan och en rörelse bland många boende, småföretagare, nyckelpersoner i förvaltningar och politiker som vill bryta upp gamla ohållbara ekonomiska och sociala strukturer och kulturer. Många tycks söka efter former för det som internationella erfarenheter visar kan vara en mycket lönsam affär för det gemensammas bästa.

Besöksnäringen

Hela området kännetecknats av att det är tätortsnära. Kommunikationsmöjligheterna till området via flyg, tåg eller bil är mycket bra. Detta tillsammans med unika natur- och kulturområden gör området intressant för att utveckla turistnäringen. Lugnet och tystnaden på landsbygden står i stark kontrast till pulsen i Göteborg.

I dagsläget är turismen i stora delar av området outvecklad och omogen men det finns stor utvecklingspotential. Det finns fläckar med drivna turistsatsningar som till exempel slussarna i Trollhättan och Älgens berg i Vänersborg. Några områden som kan betraktas som mer utvecklade är Götaälvdalen och Vättlefjäll. Avsaknaden av en tydlig aktör som jobbar strategiskt med små och nya turistsatsningar gör att de kompetenser som finns i området inte hittar varandra.

Närheten till storstadsområdet Göteborg med sina 1,5 miljoner invånare utgör i sig en bas för besöksnäringen. Med en rik natur med strövområden, fiske, Göta älv och med en rik kulturhistoria kan området ha en stark attraktionskraft för såväl närturism som långväga besökare. Området behöver dock profilera och marknadsföra sig.

Omdaning av samhällena runt den nya motorvägen E45 och den nya järnvägen ställer stora krav på en framtida turistverksamhet men ger också nya möjligheter till att hitta nya fokusområden.

Befintlig turism behöver vidareutvecklas avseende såväl innehåll, inriktning, organisation som till nya marknader. En diversifiering i utbudet kan öppna upp nya möjligheter och bör uppmuntras. Traditionella näringar, äldre yrkeskunskap och genuint hantverk behöver tas tillvara, stärkas och utvecklas för att fungera som utgångspunkt för att genomföra olika teman som lokala marknadsdagar, utställningar etc, vilka i sig kan locka fler besökare till området. Internationella erfarenheter från utrikesfödda med kunskap gröna näringar, internationell matkultur och turism bör tas till vara och utvecklas. Att också öka antalet

gästnätter förutsätter ett attraktivt kost- och logiutbud kopplat till exempelvis utveckling av matturismen.

En ökad efterfrågan på genuina upplevelser och ökat intresse för livsmedel och närproducerade produkter gör maten viktig och det tätortsnära läget kan få betydelse då det där finns köpstarka kunder. Detta kräver dock kraftigt utvecklade insatser inom lokal produktion, lokal förädling, klimatsmart logistik och distribution, marknadsföring och positionering gentemot andra regioner med en liknande potential.

Av analysen framgår det också att det är angeläget att stimulera fortsatt satsningar på nyare former av turism av upplevelse-, aktivitets- och kunskapskaraktär där besökaren mer aktivt deltar i tjänsteleveransen. Matturismen är här ett viktigt exempel som utvecklingsområde. Trenden går från sevärdhet till *görvärdhet*, vilket förutsätter att företagare, föreningar och andra organisationer tillåts skapa olika nya och kreativa paketylösningar. Här behövs entreprenörens synsätt och att våga satsa, på exempelvis eko-, shopping-, sport-, hälso- och vildmarksturism, där områdets naturliga förutsättningar med fördel kan tas tillvara och nyttiggöras. Aktivitetsturismens motsats är "icke-aktivitet", där besökaren istället gör en slags "inre resa", sökande naturnära enslighet, tystnad, rofylldhet och enkelhet med de värden som ligger däri.

Besöksnäring måste även utvecklas bland annat för att fungera som ett verktyg för att bidra till integration och social inkludering (community-based tourism). Turism och restaurangnäringarna är ofta de som skapar de första jobben för ungdomar och utrikesfödda i vårt land. Lokala aktörer kan tillsammans utveckla aktiviteter som inte enbart grundar sig i mer traditionella natur- och guideupplevelser. Att utgå från personliga upplevelser, egen livserfarenhet och sammanhanget i livet kan lokala aktörer erbjuda unika arrangemang och upplevelser. Genom skapandet av specifika program för besökare kan också lokala aktörer från landet och staden knytas ihop. Här finns exempelvis stora möjligheter i en utvecklad anhörigturism (se bilaga 7).

Ett lokalt förankrat arbete för att utveckla besöksnäringen måste till som ett led i att höja boendekvaliteten i bostadsområden som till exempel miljonprogramsområdena/mellanstäderna. Det bidrar även till utveckling av det entreprenöriella tänkandet eftersom de lokala aktörerna tillsammans definierar behoven och lösningar till behoven.

Attraktiva boende- och livsmiljöer

Analysen lyfte fram attraktiva boendemiljöer, natur- och kulturmiljöer, befolkningsökning totalt sett (observera att det finns skillnader i området) samt närheten till tätorter som styrkor. Samtidigt finns det svagheter i att de inflyttade inte känner gemenskap/tillhörighet med övriga boende, då de saknar en förankring i bygden. En annan svaghet är att basstruktur saknas i vissa delar av området på grund av låg exploatering.

I miljonprogramsområdena/mellanstäderna är det ännu större utmaningar, där befintlig

stadsplanering, ägandeförhållanden mm försvårar lokal utveckling och segregeringen mot den omgivande landsbygden är stor.

I syfte att uppnå en bra livskvalitet för alla åldersgrupper behöver förutsättningarna för att leva, bo och verka förbättras. Det handlar bland annat om tillgång till olika typer av service, både offentlig och privat, väl fungerande infrastruktur, alternativ i boendet samt möjligheterna till en aktiv fritid och kultur oavsett ålder, kön och intresse. Närhet till natur- och kulturvärden förknippas också ofta med livskvalitet. Genom att lyfta fram det egna kulturarvet och dess historia kan lokalsamhället och identiteten stärkas. I miljonprogramsområdena/mellanstäderna är den interkulturella profilen en stor resurs för mångfald, integration och ökad attraktivitet för de lokala miljöerna i samverkan mellan stad och land. Natur- och kulturarvet är i sig ett brett begrepp och kan användas som en resurs inom så väl besöksnäring, integrationsarbete, småskalig livsmedelsförädling och lokalutveckling. Det handlar även om att bruka och inte förbruka de ekosystemtjänster som naturen tillhandahåller.

Området lider idag av strukturella svårigheter att ta till vara dessa möjligheter, eftersom de angränsande storstädernas (Göteborg, Trollhättan, Vänersborg) sociokulturella och ekonomiska dominans skapar svårigheter för de stadsnära lokalsamhällena. Kulturarven prioriteras inte, och de lokala ekonomiska och sociala flödena tenderar att styras ut från området och sugas in till storstadsmagneterna.

En god livskvalitet ger stimulans till kreativitet, utvecklingsvilja och egenansvar. Detta är också en av förutsättningarna för att området ska ha en positiv befolkningsutveckling och även möjliggöra en utjämning i åldersstrukturen. Stöd till nya idéer inom detta område är också en av grundförutsättningarna för utveckling av lokalt företagande och entreprenörskap. I området finns ett rikt och brett föreningsliv, men den utvecklingsvilja och det lokala engagemang, byggd på delaktighet, som finns i dessa föreningar måste få särskilt stöd i att hitta sin egen profil och roll mellan stad och land.

Att ungdomar flyttar för att skaffa sig en utbildning är positivt. Landsbygdens utmaning ligger i att kunna locka tillbaka dem när det är dags att bilda familj och för barnen att gå i skola. Att utveckla och skapa en attraktiv boendemiljö som kan konkurrera med storstäderna är viktigt för att locka till sig de nya familjerna.

Inom miljonprogramsområdena/mellanstäderna med närhet till landsbygden finns möjligheter att stödja lokal utveckling genom koppling mellan stad och land och innovativa lösningar inom t ex odling, matproduktion och turism. Besöksnäringar kan också bidra till att förändra bilden av ytterstadsområden genom att synliggöra och skapa attraktivitet. Lokal utveckling som tar utgångspunkt i medskapande och lokalt engagemang kan också bidra till och stärka det sociala kapitalet och samband mellan människor och områden i en tid som präglas av snabb omdaning genom pågående befolkningsomflyttningar.

Ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande

Analysen lyfter fram att det finns många små företag i området. Ett problem är att de ofta har en högre sårbarhet samtidigt som de också kan vara mer flexibla. En ökad samverkan är viktigt. Gemensam marknadsföring måste till för att möta konkurrensen från de starka storstadsområdena. Efterfrågan på ekologiskt och/eller närproducerat är större än tillgången. Det saknas dock kontakter mellan producenter, förädlingsled, distributörer och handlare/konsumenter. Här måste kraftfulla sociala och ekonomiska innovationer till för att stärka flödena mellan en lokal, stadsnära produktion och den snabbt ökande efterfrågan på lokalproducerat i storstäderna.

Antalet hästar ökar vilket öppnar många affärsmöjligheter. Områdets natur och kultur kan också skapa affärsmöjligheter. Landsbygden är en stor resurs men det gäller för befintliga och blivande företagare att vara kreativa. Kunskap och strukturer för att ta tillvara på den kreativitet som finns är otillräckliga.

Konkurrensförmågan och ett företags möjligheter att klara sig och utvecklas, är starkt beroende av individers förmåga till nytänkande och kreativitet och företagets förmåga till flexibilitet. För att nya företag ska uppstå, krävs människor som ser affärsidéer och har vilja att omsätta dem i praktiken. Utmaningen är att skapa ett företagsklimat som gör att människor vill starta företag och tidigt utvecklar ett entreprenöriellt förhållningssätt. Ny form av entreprenörskap, till exempel socialt företagande, kooperativ mm är viktigt att stödja.

Andelen egna företag som drivs av människor med invandrarbakgrund är lågt i området. Bland de utrikesfödda i området finns en internationell kunskapsbank i ny grön affärsutveckling och socialt hållbar ekonomi. En förstudie har identifierat stora erfarenhets- och kulturbaserade kunskaper i naturbruk, livsmedelsförädling och produktion samt hantverk. Samtidigt finns det arealer som inte brukas. De traditionella näringarna på landsbygden avvecklas och antalet betande djur minskar. Det resulterar i minskad biologisk mångfald och minskad attraktivitet. Utifrån internationella erfarenheter av grön stadsutveckling och affärsutveckling kan dessa förhållanden vändas till högintressanta utvecklingsmöjligheter. Här är innovativt arbete för att utveckla det hållbara brukandet av ekosystemtjänster centralt.

Samverka, samarbeta och samordna

Området präglas av en gammal brukstradition. Det finns två ”magneter” i var sin ände av området i form av Trollhättan och Göteborg. Det har bidragit till att området har tappat i utveckling jämfört med dessa två orter. För att utveckla hela området finns behov av att samarbeta. Samverkan, samarbete och samordning är nödvändigt för att skapa utveckling. För detta krävs såväl regionala och lokala strukturer, men också att var och en ständigt letar efter möjligheter att jobba ihop. Innovativa idéer ska fångas upp och stödjas till utveckling av nya produkter och tjänster som når den

kommersiella marknaden. Det saknas bra samarbeten mellan branscher och mellan forskarvärlden och företagen i området.

Delar av området präglas av att invånare känner minskande tillit till samhällsinstitutioner och människor i allmänhet. Den sociala sammanhållningen är en angelägen utmaning för en demokratisk samhällsutveckling. Det behöver därför utvecklas arbetssätt som mobiliserar och stödjer lokala initiativ också bland de mest missgynnade och som skapar möten och samband mellan människor med olika livserfarenheter och levnadsvillkor, mellan stad, mellanstad och landsbygd. Medskapande (co-creation) bör vara utgångspunkten och ses som en inkluderande process som syftar till att utjämna maktskillnader och som strävar efter att ge parterna jämbördiga möjligheter att få sin röst hörd och bli lyssnad på.

Klimatfrågan är bred och kräver förändringar av våra system för boende, transporter samt produktion och konsumtion av varor och tjänster i utvecklingen av en mer klimatsmart ekonomi. Idag är hela området starkt beroende av pendling till storstadsområdena. För att minska CO²-belastningen krävs en rad långsiktiga strukturella förändringar som underlättar för människor att arbeta i eller nära hemmet, och minskar behovet av långa arbetsresor. Energiomställning när det gäller bostäder, inte minst i miljonprogramsbebyggelsen, industri och livsmedelsproduktion är nödvändig, inte bara i storstäderna, utan även på den stadsnära landsbygden. Omställningen kommer att kunna bidra till nya jobb och ekonomisk utveckling.

Minskad segregation och utanförskap inom och mellan stad och landsbygd

I dag flyttar många nyanlända till de större tätorterna, trots att det generellt sett är lättare att få arbete och bostad i mindre kommuner. Tre av länets större tätorter räknas till de tio kommuner i landet som har störst bostadssegregation mellan inrikes och utrikes födda. Att använda landsbygdens möjligheter kan vara ett sätt att bryta segregationen. Överskottet av arbetskraft i miljonprogramsområden/mellanstäderna kan täcka det behov av arbetskraft som kommande år av pensionsavgångar ger upphov till i många kommuner, men det kräver riktad kompetensutveckling, ändrade pendlingsflöden och större interaktion mellan stad och land.

Det finns mycket kunskap, intresse och vilja hos boende i norra Göteborg när det gäller att finna mer dynamiska vägar och strategier för att bli kreativa medskapare för hållbar utveckling i lokalsamhället.

5. På vilket sätt är strategin innovativ?

Landsbygdsutveckling uppstår i samspelet mellan stad och land, globalt, regionalt och lokalt. Det innebär att alla beslut som fattas även påverkar landsbygdens utveckling.

Kunskap, innovation och samarbete är möjliggörare för hållbara processer och för att utveckla helhetslösningar. Det behövs bredare grepp/ansatser på en hållbar utveckling där inte bara tekniska dimensioner prioriteras utan även grundläggande socioekonomiska perspektiv tas tillvara.

En huvudtanke i strategin är skapandet av nätverk av innovativa nav/plattformar för hållbar utveckling mellan stad och land. Målet är att skapa breda medskapande samarbeten där lokala resurser, kunskaper, nya former av entreprenörskap, erfarenheter och intressen tas till vara för lokal utveckling. För att främja utvecklingen av nya samarbetsmodeller kan viktiga erfarenheter tas tillvara hos nationella och internationella parter som arbetar med liknande frågor. Strategin uppmuntrar till test av innovativa arbetsmodeller för exempelvis ny hållbar lokalekonomisk analys och utveckling, liksom minskat utanförskap genom nya hållbara jobb och företag. Inte minst gäller detta fokus på kvinnors företagande och hållbara jobb för ungdomar.

Innovativa nav är nätverk av samarbetande mötesplatser och lokala utvecklingsgrupper samt arenor för entreprenörskap, medskapande, affärsutveckling, arbetsintegrering mellan stad och land. Naven ska arbeta som lokala utvecklingsgrupper där boende, entreprenörer, företag, föreningar, fastighetsbolag, förvaltningar, utbildningsinstitutioner och akademi samverkar.

6. Vision

”Land och stad i balans genom kreativa nav – för en inkluderande, medskapande och hållbar utveckling.”

Visionen utgår från att inkluderande mötesplatser utgör en av grunderna för en miljömässigt hållbar, lokalt ledd utveckling. Framväxten av kreativa nav där människor, marknad och kultur får mötas skapar synergieffekter. För att frigöra människors inneboende kraft till utveckling och förändring måste rätt förutsättningar uppstå. Lokalt ledd utveckling genom Leadermetoden lägger grunden till en kreativ miljö där man gemensamt kan få området att blomstra.

Det är betydelsefullt att man känner en tillhörighet och en känsla av att vara inkluderad i ett sammanhang. Genom rätt förutsättningar för en god livskvalitet ska man kunna skapa sig ett gott liv – oberoende av var i området man bor. Företag ska ha möjlighet att starta och att växa – att hitta former för samarbeten, med varandra och med andra aktörer, exempelvis föreningar och offentliga aktörer. Det är också

viktigt ur en miljömässig aspekt med en klimatsmart och hållbar närproduktion där det finns en avsättning för varor och tjänster på en lokal marknad. Landsbygd och stad ska helt enkelt vara i balans och korsbefrukta varandra.

7. Insatsområden, mål och urvalskriterier

7.1 Övergripande mål för området

- Ett område som syns och engagerar
- Stimulera till ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande
- Hållbar produktion och/eller konsumtion som driver ansvar, utveckling och innovationer
- Minska segregation och utanförskap inom och mellan stad och landsbygd

Övergripande mål för hela strategin

De lokala behoven och utvecklingsmöjligheterna i området skapar ramverket för strategins övergripande mål med tillhörande insatsområden. De syftar till att uppfylla uppsatta mål i de valda fonderna, som i sin tur bidrar till att uppfylla EU:s 2020 mål; Västra Götaland 2020 – regional utvecklingsplan (RUP) samt delregionala genomförandeplaner för kommunalförbunden.

Det finns många fördelar med Leadermetoden. Den lokala förankringen är viktigt för att nå fram. Berörda har då möjlighet att styra över process och utveckling. De sökande har möjlighet att få stöd och coachning vid ansökningstillfället. Det medför att initiativ/projektidéer inte missas på grund av oförmåga att uttrycka sig i skrift. Den korta handläggningstiden gör att vägen från idé till genomförande är kort. Stöttning vid ansökningstillfället och korta ledtider bidrar till högre förtroende och tillit. Det leder i sin tur till högre engagemang.

Övergripande mål 1. Ett område som syns och engagerar

Det finns stora utvecklingsmöjligheter för att skapa en mer levande och tillgänglig bygd mellan stad och land. Målet är ett område som attraherar både tillfälliga besökare, turister och boende. De landsbygdsnära miljonprogramsområdena/mellanstäderna ska bli mer attraktiva genom att bland annat fungera som integrerade bryggor mellan stad och land.

Målet är att utveckla nya och befintliga turistmål genom till exempel samverkan och kompetensutveckling. För att utveckla attraktiva boende och livsmiljöer kommer satsningar göras på förbättrad lokal service och tillgänglighet, tillgång till olika boendeformer, tillgång till fungerande IT-kommunikation och ett ökat utbud av aktiviteter. Det innefattar även arbete med inkludering av exkluderade grupper och en ökad delaktighet i området. Insatser inom detta mål kan stödja exempelvis utvecklingen av nya mötesplatser, samverkan, lokala och innovativa lösningar på gemensamma lokala angelägenheter eller idéer som leder till ökad tillgänglighet och till natur och friluftsliv. Samverkan är en förutsättning för utveckling.

Målet bidrar till att uppnå RUP Västra Götalands teman ”En region som syns och engagerar” och ”En region för alla”.

Övergripande mål 2. Ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande

Målet är att företag och goda idéer utvecklas och genererar nya produkter, fler arbetstillfällen och nya företag. Särskild prioritet ges hållbar utveckling, lokal produktion och förädling, klimatsmart närlogistik och integration av arbetskraft. Det innefattar att stimulera och/eller stärka befintliga företag, stötta nya företag, arbeta för ett breddat företagande genom att hitta nya marknader, branscher, tjänster och produkter. Området domineras av små företag med inga eller få anställda. Många små företag medför utvecklingsmöjligheter. Det kan vara i form av expanderings av befintliga företag och/eller samarbete mellan företag. Målet innefattar satsningar på mötesplatser, utvecklingsnav, samarbete och kompetensutveckling, forskning och innovation (Fol) mm.

En viktig målgrupp är barn och ungdomar. Det innefattar speciella satsningar på kreativitet och entreprenörskap men det kan också vara mentorskap, skapande av nätverk och andra aktiviteter. Särskilda satsningar ska göras på kvinnors och utrikesföddas företagande.

Målet bidrar till att uppnå RUP Västra Götalands tema ”En ledande kunskaps region” och ”En region för alla”.

Övergripande mål 3. Hållbar produktion och/eller konsumtion

Målet är att hitta nya, innovativa lösningar för miljömässig hållbarhet i den lokala utvecklingen. Utmaningarna inom miljöområdet är stora och miljömässig hållbarhet är därför viktigt. Det kan exempelvis handla om att stödja initiativ som bidrar till nya lösningar för lokal produktion, förädling, transporter, marknadsföring och konsumtion av tjänster och varor. Det kan också handla om att utveckla social och cirkulär ekonomi för en mer hållbar näringslivsutveckling.

Målet bidrar till att uppnå RUP Västra Götalands tema ”En region där vi tar globalt ansvar”.

Övergripande mål 4. Minskad segregation och utanförskap inom och mellan stad och landsbygd

Målet är att skapa lokala gränsöverskridande samarbeten där lokala resurser, kunskaper, erfarenheter och intressen tas till vara för lokal utveckling. Vi vill bidra till att bryta segregationen mellan olika primärområden, inkomstgrupper, utbildningsnivåer, svensk- och utrikesfödda, män och kvinnor, vuxna och ungdomar och, sist men inte minst, mellan innerstad – ytterområden – landsbygd. Det gäller att stärka alla delar av en hållbar utveckling för att minska segregationen och utanförskapet genom att förbättra människors möjligheter att nyttja varandras kunskaper och erfarenheter. Målet föreslås också vara att göra samarbetet allt mer ekonomiskt bärkraftigt så att det framgent bli allt mer oberoende av projektmedel för att säkra långsiktig kontinuitet.

Inom området finns en stor potential i form av bland annat människor med vilja och kompetens, naturresurser, närhet till marknader. Det finns även problem med segregation och utanförskap på grund av olikheter vad gäller kulturell bakgrund, etnicitet, inkomst, arbete, boende etc. Målet är att skapa lokala gränsöverskridande samarbeten. Det kan till exempel vara att skapa innovativa nav/nätverk som arbetar som lokala utvecklingsgrupper där medborgare, entreprenörer, företag, föreningar, fastighetsbolag, förvaltningar, utbildningsinstitutioner och akademi samverkar kring bland annat grön affärsutveckling, sociala innovationer och socialt entreprenörskap samt kulturella och kreativa näringar (KKN).

Insatser inom detta mål kan stödja exempelvis utvecklingen av nya mötesplatser, samverkan, lokala och innovativa lösningar på gemensamma lokala angelägenheter eller idéer som leder till minskad segregation och/eller utanförskap.

Målet bidrar till att uppnå RUP Västra Götalands tema "En region för alla".

Indikatorer till de övergripande målen

- 52 nya arbetstillfällen, inom insatsområde 1, 2, 3 och 4, varav;
 - 40 EJFLU
 - 7 ERUF
 - 5 ESF
- 17 stycken nya tjänster inom insatsområde 1, besöksnäring varav;
 - 12 EJFLU
 - 3 ERUF
 - 2 ESF
- 10 nya företag per år (i genomsnitt) inklusive enmansföretag, dvs. 70 totalt, inom insatsområde 1 och 3, varav;
 - 45 EJFLU
 - 35 ERUF
- 2 av de 10 nya företagen per år inom insatsområde 1 och 3, har gränsöverskridande samarbeten
- 100 arbetslösa deltagare och långtidsarbetslösa som är i sysselsättning, inklusive egenföretagande, efter avslutad åtgärd varav;
 - 10 EJFLU inom insatsområde 1
 - 10 EFUF inom insatsområde 1 och 3
 - 80 ESF inom insatsområde 1 och 4
- Antal anställda inklusive egenföretagare med förbättrad arbetsmarknadssituation
 - 38 ESF
- Individens upplevelse av nöjdhet av områdets kultur- och fritidsverksamhet har ökat med 15 % inom insatsområde 2

- Individens upplevelse av nöjdhet av områdets fysiska miljö har ökat med 10 % inom insatsområde 2
- Individens upplevelse av delaktighet har ökat med 25 % inom insatsområde 2
- Individens upplevelse av nöjdhet vad gäller infrastruktur och/eller grundläggande service har ökat med 25 % inom insatsområde 2
- Initiera 5 nya innovationer för miljömässig hållbarhet enligt de nationella miljömålen (det kan vara en produkt eller tjänst) inom insatsområde 1, 2 och 3
- 1000 personer från tätorten (500) respektive landsbygden (500) som deltagit i aktiviteter/projekt med inriktning på det övergripande målet "Hållbar produktion och/eller konsumtion" inom insatsområde 3
- 15 stycken genomförda projekt inom insatsområdet "Minskad segregation och utanförskap inom och mellan stad och landsbygd" inom insatsområde 4

Följande indikatorer ska följas upp för respektive projekt och fond

Landsbygdsfonden

- ✓ Antal nyskapade arbetstillfällen

Regionalfonden

- ✓ Antal nyskapade arbetstillfällen
- ✓ Antal nystartade företag (antal SMF¹ i leaderområden)

Socialfonden

- ✓ Antal anställda, inkl. egenföretagare med förbättrad arbetsmarknadssituation
- ✓ Antal arbetslösa deltagare och långtidsarbetslösa som är i sysselsättning, inkl. egenföretagare

Övergripande horisontella mål

Övergripande horisontellt mål 1: Icke-diskriminering och jämställdhet

Målet i strategin är att lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter ska gälla för alla i området oavsett kön, könsidentitet eller -uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation, sexuell läggning och ålder. Arbetet med att genomföra strategin utifrån målet om jämställdhet och icke-diskriminering ska genomsyra både kansliets arbete och LAG:s beslutsfattande.

Jämställdhet innebär att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv i området. De ska ha möjlighet att söka och delta i projekt och aktiviteter på lika villkor. Att

¹ SMF – Små och medelstora företag med 0-249 anställda fördelat per 1000 invånare beräknat på medelbefolkning (16-64 år).

se människors olikheter som en tillgång, kan fungera som ett verktyg som effektiviserar arbetet för en hållbar tillväxt.

Indikatorer för övergripande horisontellt mål 1: Icke-diskriminering och jämställdhet

- Förhållandet mellan kvinnor respektive män som söker projekt, ingår i projekt samt deltar i projekt ska vara 50/50 år 2020. För att det ska vara möjligt att mäta ska uppgift om antal kvinnor respektive män registreras för varje projekt.
- Andel invånare med utländsk bakgrund som söker och/eller deltar i projekt ska vara minst densamma som andelen invånare med utländsk bakgrund i Sverige, dvs 12-15%. Med utländsk bakgrund avses personer som är utrikes födda, eller inrikes födda med två utrikes födda föräldrar. Andelen ska räknas som ett genomsnitt för alla aktiviteter i alla fonder tillsammans. För att det ska vara möjligt att mäta ska uppgift om etnisk tillhörighet registreras för varje projekt som har deltagaraktiviteter.
- Andel unga som söker och/eller involveras i projekt ska vara det samma som andelen unga i Sverige, dvs 12%. Med ung avses en person som är 14-24 år. För att det ska vara möjligt att mäta ska uppgift om ålderskategori registreras för varje projekt som har deltagaraktiviteter.

Övergripande horisontellt mål	Indikator	Målvärde
Förhållandet mellan kvinnor respektive män som söker projekt, ingår i projekt samt deltar i projekt ska vara 50/50 år 2020.	- Antal kvinnor respektive män som söker projekt	50/50
	- Antal kvinnor respektive män som ingår i projektgrupp	50/50
	- Antal kvinnor respektive män som deltar i projektaktiviteter	50/50
Andel invånare med utländsk bakgrund som söker projekt, ingår i projekt samt deltar i projekt ska vara minst densamma som andelen invånare med utländsk bakgrund i Sverige.	- Antal invånare med utländsk bakgrund som söker projekt	12%
	- Antal invånare med utländsk bakgrund som ingår i projektgrupp	12%
	- Antal invånare med utländsk bakgrund som deltar i projektaktiviteter	12%
Andel unga som söker projekt, ingår i projekt samt deltar i projekt ska vara det samma som andelen unga i Sverige.	- Antal ungdomar som söker projekt	12%
	- Antal ungdomar som ingår i projektgrupp	12%
	- Antal ungdomar som deltar i projektaktiviteter	12%

Checklista för att säkerställa att projektet bidrar till målet

1. Det finns ett jämställdhetsperspektiv i projektansökan – det har gjorts en tydlig reflektion över projektets påverkan på män och kvinnor
2. Det finns en tillgänglighets- och icke-diskrimineringsanalys i projektansökan – det har gjorts en tydlig reflektion över projektets påverkan ur ett MR-perspektiv

Ovanstående indikatorer ska räknas på ett genomsnitt för alla fonder tillsammans. Uppföljning ska ske en gång per år och åtgärder kommer att vidtas om det är nödvändigt för att nå målet.

Övergripande horisontellt mål 2: Hållbar utveckling – socialt, ekologiskt och ekonomiskt

En hållbar utveckling syftar till att säkra god miljö och hälsa, ekonomisk tillväxt, välfärd och social rättvisa för nu levande och kommande generationer. Det handlar alltså om att värna och bruka givna resurser på ett aktsamt sätt. Men det handlar också om resurseffektivisering och om att långsiktigt förvalta och investera i mänskliga, sociala och fysiska resurser. Kansliets arbete och LAG:s beslutsfattande ska utgå från både ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet.

Indikatorer och checklista används för att bedöma och redovisa hur projekt bidrar till strategins övergripande horisontella mål 2 "Hållbar utveckling – socialt, ekologiskt och ekonomiskt".

Övergripande horisontellt mål	Indikator	Målvärde
Projektet genomsyras av ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet för att lägga grunden till en hållbar utveckling för nu levande och kommande generationer.	- Antal genomförda projekt som bidrar till en bättre miljö	15
	- Antal genomförda miljöprojekt	8

Checklista för att säkerställa att projektet bidrar till målet

1. Nyttan med projektet kvarstår efter projektet är avslutat
2. Projektet har ingen eller positiv inverkan på miljön
3. Projektet bidrar till ekonomisk tillväxt
4. Projektet är inte socialt exkluderande

Om någon av ovanstående punkter inte uppfylls kommer projektet inte beviljas stöd.

7.2 Insatsområden

Insatsområde 1. Besöksnäring

Detta insatsområde bidrar till att uppnå alla fyra övergripande målen. 1. Ett område som syns och engagerar, 2. Ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande, 3. Hållbar produktion och/eller konsumtion, 4. Minskad segregation och utanförskap inom och mellan stad och landsbygd.

Det finns potential för ett antal turistiska nav i området. Det är till exempel Göta älv i sig, men också Pilgrimsleden, Säkra ridvägar i Ale, Halle- och Hunneberg, Ströms slottspark, Lärjeåns dalgång, Vättlefjäll och Hökålla. Samverkan mellan turistaktörer kan bidra till ökad service gentemot besökare och kunder, bidra till en mer effektiv marknadsföring, samt skapa gemensamt informationsmaterial. Här kan man arbeta utifrån turistiska nav som utgår från en stark "dragare" och där samla småhantverkare, föreningsliv, producenter av lokala produkter och tjänster, exempelvis guider. Detta kan ge större framtida möjligheter till en lyckosam turismutveckling vilket stärker området och bidrar till en väsentligt ökad sysselsättning.

Besöksnäringen är en bransch som inte behöver en hög omsättning för att skapa ett arbetstillfälle. Det är viktigt att bedriva ett aktivt utvecklingsarbete inom besöksnäring. Branschen är småskalig och fragmenterad och det behövs stöd till bl. a. affärsutveckling, produktutveckling, kvalitetssäkring och marknadsföring. Det kan handla om att utveckla nya besöksanledningar (attraktioner) men även att utveckla befintliga sådana. Genom att skapa nav och samverkanskluster, t.ex. med inriktning på matturism, kan nya och befintliga besöksanledningar utvecklas och stärkas. Det finns ett stort antal outvecklade besöksmål i området. Här finns även stora möjligheter till synergieffekter mellan exempelvis landsbygdsfond och socialfond.

Lokalt ledd utveckling kan skapa mervärden bland annat genom att koppla ihop behov hos besöksnäring, lokal produktion av traditionell svensk mat men även mat från andra kulturer.

Insatsområdet bidrar till att uppnå RUP Västra Götalands områden 1.1 Ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande, 4.2. Ökat utbyte med och påverkan på omvärlden samt 2.1 Bryta utanförskap och segregation och stärka kopplingarna mellan utbildning och arbetsliv.

Insatsområde 2. Attraktiva boende- och livsmiljöer

Detta insatsområde bidrar till att uppnå alla fyra övergripande målen. 1. Ett område som syns och engagerar, 2. Ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande. 3. Hållbar produktion och/eller konsumtion, 4. Minskad segregation och utanförskap inom och mellan stad och landsbygd.

Det finns ett ömsesidigt beroende mellan attraktiva miljöer och en fungerande lokal utveckling. Insatser som främjar attraktiva miljöer, så att de fungerar bättre som bas för lokal utveckling, ska stödjas. Attraktiva miljöer omfattar offentliga miljöer, natur-, boende- och livsmiljöer. Det finns även behov av att arbeta med inkludering av exempelvis unga och utrikesfödda eller med generationsöverskridande insatser. Att främja bildandet av nya nätverk och stödja insatser som prövar metoder för överbrygningsinsatser är angeläget. Metodprövande överbrygningsinsatser innebär att nya lösningar uppstår och testas, som kan leda till kunskapsbyggande och kunskapsöverföring inom ett fält/område. Målet är att få till stånd samverkan mellan olika aktörer, exempelvis Arbetsförmedlingen, offentliga och privata fastighetsägare, kommunala förvaltningar såsom socialförvaltning och miljöförvaltning men också andra aktörer. Fokus inom insatsområdet är bland annat nya mötesplatser, ökad delaktighet samt innovativa lösningar på lokala angelägenheter.

En förstudie som syftade till att kartlägga möjligheterna till hållbar grön affärsutveckling mellan stad och land är gjord i Angered. Där identifierades ett antal möjligheter för att till exempel utveckla besöksnäringen (se bilaga 6).

Insatsområdet bidrar till att uppnå RUP Västra Götalands områden 2.1 Bryta utanförskap och segregation och stärka kopplingarna mellan utbildning och arbetsliv, 2.2 Livslångt lärande för ökad delaktighet och konkurrenskraft, 2.3 Tillgång till kommunikation för arbete, utbildning och livskvalitet och 4.1 En ledande kulturregion och ett rikt kulturliv med fokus på barn, unga och delaktighet.

Insatsområde 3. Kreativitet och entreprenörskap

Detta insatsområde bidrar till att uppnå alla fyra övergripande målen. 1. Ett område som syns och engagerar, 2. Ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande. 3. Hållbar produktion och/eller konsumtion, 4. Minskad segregation och utanförskap inom och mellan stad och landsbygd.

Det är viktigt att det finns företagsstödjande strukturer, exempelvis förenklings kring myndighetskontakter, stöd kring företagsutveckling, finansiering etc. Genom att använda lokalt ledd utveckling genom Leadermetoden, kan en samverkan mellan kommuner, föreningsliv och företag skapa behovsanpassade strukturer. Det finns även behov att skapa nya mötesplatser, tillgång till mentorer, kompetenshöjande insatser, ökad delaktighet samt innovativa lösningar. Inom området finns en stor potential i form av bland annat naturresurser och närhet till marknader, samt människor med vilja och kompetens. Syftet är att använda de olika fonderna i olika faser. Beroende på deltagarnas utveckling vill vi stimulera till nytt företagande. Det finns stora möjligheter att utveckla olika former av grön affärsutveckling, social ekonomi och kulturella och kreativa näringar (KKN).

Dagens miljöproblem/hot kräver insatser. Det handlar bland annat om att minska utsläppen av växthusgaser. Samtidigt utgör klimat-, miljö- och energiutmaningarna en drivkraft för

teknik-, varu-, logistik- och tjänsteutveckling i alla branscher och därmed en miljödriven näringslivsutveckling. Affärsmöjligheter skapas i och med den växande efterfrågan på hållbara och resurseffektiva varor och tjänster. För att styra mot hållbar ekologi och ekonomi krävs både förändrad och förbättrad teknik och förnybara energikällor, förbättrade kretsloppsflöden, cirkulär ekonomi, samt affärsmodeller, system och metoder som främjar detta.

En samverkan mellan två eller flera parter, av till exempel kommuner, föreningsliv, företag, boende och högskola/universitet, kan leda till att fånga upp innovativa idéer och vidareutveckla dessa. I Trollhättan, Göteborg mm så finns möjligheter till forsknings-samverkan, till exempel Innovatum, Drivhuset, Göteborgs Universitet, Chalmers, Högskolan etc. Fokus kommer att ligga på att skapa mötesplatser för att möjliggöra olika former av samarbeten där idéer kan förädlas till någon form av vara eller tjänst, men det kan även handla om en lokalt driven omställning mot ett mer hållbart samhälle, där man går samman för att lösa någon av de utmaningar vi står inför.

En viktig målgrupp är barn och ungdomar. Riktat stöd till ungdomar ger dem möjligheten att i tidig ålder utveckla det entreprenöriella tänkandet, med en förenklad ansökningsprocess och ett lättare redovisningsförfarande. Ett tidigt engagemang i föreningsliv och liknande, leder till ett fortsatt engagemang senare i livet. Ett sätt att satsa på barn och ungdomar är att erbjuda kreativa och entreprenörskapande utbildningar för ungdomar upp till 25 år.

Insatsområde 4. Ett minskat utanförskap och minskad segregation

Detta insatsområde bidrar till att uppnå alla fyra övergripande målen. 1. Ett område som syns och engagerar, 2. Ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande. 3. Hållbar produktion och/eller konsumtion, 4. Minskad segregation och utanförskap inom och mellan stad och landsbygd.

Insatsområdet ska främja interkulturell projekt- och affärsutveckling inom områden som grön, social och kulturell produktion på landsbygden samt mellan stad och land. Ambitionen är att fler kan få en förvärvsinkomst samt att kunna erbjuda nya interkulturellt riktade utbildningar.

För att uppnå detta ska gränsöverskridande samarbeten stödjas där lokala resurser, kunskaper, erfarenheter och intressen tas till vara för lokal utveckling. Med gränsöverskridande avses samverkan mellan till exempel olika etniska grupper, olika ålderskategorier, tätort/landsbygd, producent/konsument eller olika sektorer. Det kan till exempel vara att skapa innovativa nav/nätverk som fungerar som lokala utvecklingsgrupper där medborgare, entreprenörer, företag, föreningar, fastighetsbolag, förvaltningar, utbildningsinstitutioner och akademi samverkar. Exempel på aktiviteter inom detta insatsområde är utvecklingen av nya mötesplatser, samverkan, ”integrationscheckar”, lokala och innovativa lösningar på gemensamma

lokala angelägenheter eller idéer som leder till minskat utanförskap. Det kan handla om att effektivt nyttja mark så att bebyggda delar av området har nära till grönområden. Dessa gröna ytor ger möjlighet till rekreation, rehabilitering, stadsnära odling och ekosystemtjänster samtidigt som det främjar den biologiska mångfalden. Det kan också handla om lokalt driven omställning mot ett mer hållbart samhälle, där man går samman för att lösa de utmaningar vi står inför.

7.3 Handlingsplan

Avgränsning av fonder

En generell prioritering har gjorts på vad som ska prioriteras enligt Leadermetoden – i regionalfond, landsbygdsfond och socialfond. Vi anser att metoden är ett funktionellt sätt att arbeta på då den genomsyras av trepartssamarbete, underifrånperspektiv samt korta ledtider vilket resulterar i ett större engagemang.

Socialfonden

Socialfonden kommer i första hand användas i stadsdelarna Östra Göteborg, Angered och Norra Hisingen. Analysen visar att det finns ett större behov av socialfondsinsatser där än i övriga området. Fokus ligger på kompetensutveckling och metodutveckling och målgruppen är de som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Regionalfonden

Medel från regionalfonden kommer främst att användas i projekt som syftar till att utveckla samverkan mellan producenter, handel och konsumenter. Fokus ligger på näringslivsutveckling riktat mot företag med minst 10 anställda. Medel kan även användas till investeringar som underlättar till att uppfylla strategins syften och mål. Projekt inom regionalfonden som stärker länkar mellan stad och land eller projekt som genomförs i tätorter med över 20 000 invånare prioriteras.

Landsbygdsfonden

Landsbygdsfonden kommer att användas i områden med färre än 20 000 invånare. De riktar mot företag med upp till 9 anställda. Målet är näringslivsutveckling, hållbar landsbygdsutveckling och ökad livskvalitet.

Alla fonder kommer att användas i alla insatsområden.

Mobilisering

Under det första halvåret kommer det att krävas mycket mobiliseringsarbete. Därefter kommer mobilisering att göras löpande med riktade insatser där det behövs. Det kommer att ske i form av utlysningar inom de olika insatsområdena. Paraplyprojekt är ett annat sätt att tematiskt arbeta med riktade insatser. Det är viktigt att visa på goda exempel och här ta hjälp av genomförda projekt. Att marknadsföra dem på hemsidan eller be projektägare att komma med vid informationstillfällen kan vara ett sätt. Att hitta "ambassadörer" för

Leadermetoden är också ett bra sätt att nå ut – exempelvis en kommunal tjänsteman eller någon från en företagarförening som kan lotsa intressenter vidare till kansliet för att prata projekt.

Mobiliseringsarbetet kan delas upp i tre delar.

1. Initialt gäller det att få igång tankar och idéer ute bland folk i området. Därefter måste man fånga upp dessa idéer och forma bra sådana till genomförbara projekt. LAG ska avsätta resurser för aktiva informationsinsatser. Det kan vara att informera på föreningsmöten, ortsutvecklingsmöten, träffa företagarföreningar, offentliga handläggare etc.

Informationsmaterial ska tas fram för respektive insatsområde. Syftet är att nå ut till så många som möjligt.

2. När det väl finns en utvecklingsbar idé ska det finnas möjlighet att få coachning i att forma den till ett genomförbart projekt. Det handlar om att konkretisera idén, hitta möjliga samarbetspartners etc. så att det sedan utmynnar till en bra, hållbar projektansökan.

3. Stöd i den elektroniska ansökningsprocessen. Här har LAG/kansli en viktig uppgift – potentiella projektägare ska kunna få hjälp och stöd med att skriva en elektronisk ansökan. Samlade utbildningsinsatser inför ett ansökningstillfälle gör att man tillsammans med andra kan få hjälp med formuleringar och tekniskt kunnande. En viktig insats från LAG:s sida är att sammanföra aktörer för att underlätta samverkan. Dessa utbildningstillfällen kan skapa en plattform för nätverksbildande och framtida samverkan. Det bör också finnas stöd för projektägare med annan etnisk bakgrund – här ska inte goda projektidéer ”trilla mellan stolarna” för att man exempelvis inte har svenska som modersmål.

Samarbeten

Potentiella samarbetspartners kan vara kommunens näringslivskontor, folkhälsosamordnare, företagarföreningar, skolor, studieförbund, bibliotek, hela Sverige ska leva, branschorganisationer m.fl.

För insatser inom turistnäringen ska samarbete utvecklas med befintliga turistföretag /turistorganisationer. Syftet med samarbetet är att nå ut till intressenter för insatsområdet.

För att initiera nationella eller internationella samarbeten med lokala utvecklingsgrupper eller liknande aktörer måste det finnas ett uttalat behov och intresse. Ett sådant samarbete kan tillföra viktiga erfarenheter – exempelvis för utveckling av arbetsmodeller som kan vara applicerbara i Leaderområdet. Här kan också LAG och kansliet utveckla sin möjlighet att kunna bistå potentiella projektägare med möjliga samarbetsformer, samarbetspartner mm. Det kan även handla om projektupplägg etc. För att utveckla stad – land perspektivet internationellt går det att använda London, Bristol, Berlin, Vancouver, Shanghai m.fl. som intressanta exempel och partners. De har stor erfarenhet på temat. Fortlöpande omvärldsbevakning ingår som en viktig del i LAG och kansliets arbete.

7.4 Urvalsprocess

Urvalsprocessen skall vara öppen, objektiv och icke-diskriminerande. Processen åstadkoms genom ett urval som grundar sig på EU-förordningens direktiv och processen sker systematiskt och dokumenteras skriftligt.

Det kommer att vara tre ansökningstillfällen 2016 och därefter fyra stycken per år. De planeras att vara i april, september och december under 2016 och därefter i februari, maj, september och december. LAG kommer att ha beslutsmöten ca fem veckor efter sista ansökningsdatum och besluten från mötena ska meddelas de sökande skriftligen senast en vecka senare dvs sex veckor efter sista ansökningsdatum. Inför varje ansökningstillfälle ska det genomföras informationsmöten.

Information till potentiella projektägare sker främst genom hemsida och övriga informationskanaler. Genom en tydlig uppföljning kan LAG välja att göra riktade informationsinsatser mot områden alternativt målgrupper som är underrepresenterade. Detta för att möjliggöra för LAG/kansliet att säkra att de strategiska målen uppfylls.

En första kontroll görs av kansliet då en bedömning görs om huruvida ansökan uppfyller strategins grundläggande förutsättningar. För att säkerställa att de horisontella målen uppfylls kommer checklistor att användas (se 7.1). Därefter görs en rimlighetsbedömning vad gäller mål, budget, projektledning etc. Kansliet begär in kompletterande uppgifter vid behov. Det görs en skriftlig sammanställning av projektet syfte och mål samt information om insatsområde och fond som lämnas till LAG i samband med beslutsmöte. Beslut kommer att grundas på den samlade bedömningen som bygger på strategins urvalskriterier. Beslutsprocessen ska utvärderas och vid behov revideras och justeras under programperioden. Kansliet dokumenterar hur fördelningen av beslutade projekt ser ut över utvecklingsområdet. Kontrollstationer kommer att upprättas för att säkerställa detta. De är redovisade i bilagan Plan för uppföljning och utvärdering.

Expertgrupp

I de fall det behövs kommer externa kompetenser ha en stödjande funktion i beslutprocessen. Det kan till exempel gälla projekt som kan komma att finansieras med medel från social- och regionalfond. Vid behov kan utlåtande från adjungerade expert (lokala och regionala) att bifogas beslutsunderlaget vilket hjälper LAG att göra en bedömning av projektet. Det sätter även projektet i relation till andra nationella, regionala och lokala planer.

7.5 Mål och indikatorer

Insatsområde 1. Besöksnäring, landsbygdsfonden

Fond	Prioritet	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbygdsfond	1	Utveckla nya och befintliga nav	- Antal nya aktörer i befintliga nav - Antal nya nav	80 20
	2	Bidra till nya besöksprodukter; aktiviteter, sevärdheter, evenemang och boende.	- Antal nya tjänster i besöksnäringen - Antal nya företag - Antal anställda	12 25 30
	3	Förbättra värdskapet (mottagning, service, prissättning, mm)	- Antal personer i utbildning	125
Regionalfond (företag med 10 anställda eller fler)	1	Bidra till att stärka länkar mellan stad och land eller främja insatser i tätort	- Antal projekt	10
	2	Utveckla nya och befintliga nav	- Antal nya aktörer i befintliga nav - Antal nya nav	20 7
	3	Utveckla nya och befintliga företag inom besöksnäringen	- Antal nya företag - Antal nya samarbeten - Antal anställda	15 20 5
	4	Bidra till ökad tillgänglighet i form av information, helpdeskar, besökscentra mm	- Antal investeringar	20
Socialfond	1	Bidra till kompetensutveckling för att få fler i arbete	- Antal deltagare i kompetensutvecklingsinsatser - Antal organisationer som får stöd - Antal arbetslösa deltagare/egenföretagare i sysselsättning - Antal yrkesverksamma med förbättrad arbetsmarknadssituation - Antal anställda	130 8 30 15 2

Insatsområde 2. Attraktiva boende- och livsmiljöer

Fond	Prioritet	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbyggsfond	1	Bidra till ökad delaktighet och inkludering i lokalsamhället	- Antal nya medlemmar i föreningar - Förändring av individers upplevelse av nöjdhet av områdets kultur- och fritidsverksamhet - Förändring av individers upplevelse av nöjdhet av områdets fysiska miljö - Förändring av individers upplevelse av delaktighet	200 15 % 10 % 25 %
	2	Öka erfarenhetsutbytet genom att skapa nya gränsöverskridande mötesplatser mellan områdets aktörer och invånare	- Antal nya fysiska mötesplatser - Antal nya virtuella mötesplatser	14 20
	3	Bidra till lösningar på gemensamma lokala angelägenheter (ex. energieffektivisering, service, tillgång till bredband, transporter)	- Antal projekt -Förändring av individers upplevelse av nöjdhet vad gäller infrastruktur, grundläggande service	5 25 %
	4	Bidra till evenemang för områdets aktörer och invånare	- Antal insatser - Antal deltagare	30 1 200
Regionalfond	1	Bidra till att stärka länkar mellan stad och land eller främja insatser i tätort	- Antal projekt	7
	2	Bidra till skapande av attraktiva boende- och livsmiljöer	- Antal investeringar - Summa investeringar - Antal förstudier - Antal nya modeller för användning av gemensamma ytor	7 900 000 KR 10 5
Socialfond	1	Bidra till insatser som prövar metoder för överbrygningsinsatser på arbetsmarknaden	- Antal förstudier - Antal deltagare - Antal organisationer som får stöd	10 70 10

Insatsområde 3. Kreativitet och entreprenörskap

Fond	Prioritet	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbygdsfond	1	Skapa nya utvecklingsnav	- Antal nya nav	10
	2	Skapa nya samarbeten	- Antal nya samarbetsformer	15
			- Antal företag i samarbeten	20
			- Antal organisationer i samarbete	20
			- Antal gränsöverskridande samarbeten	14
- Antal nya samarbeten i befintliga nav	5			
3	Stötta företag och/eller personer med kompetensutvecklingsinsatser	- Antal kompetensutvecklingsinsatser - Antal deltagare i kompetensutvecklingsinsatser - Antal mentorskapsprogram - Antal nya företag - Antal arbetslösa deltagare/egenföretagare i sysselsättning - Antal anställda	15 150 10 20 10 10	
4	Bidra till nya lösningar inom ekologiskt hållbar produktion och konsumtion	- Antal projekt - Antal deltagare	15 1 000	
Regionalfond (företag med 10 anställda eller fler)	1	Bidra till att stärka länkar mellan stad och land eller främja insatser i tätort	- Antal projekt	10
	2	Skapa nya utvecklingsnav	- Antal nya nav	10
			- Antal nya aktörer i nya nav - Antal gränsöverskridande nav	80 5
	3	Skapa nya samarbeten	- Antal företag i samarbeten	10
			- Antal organisationer i samarbete	10
4	Skapa nya företag	- Antal nya företag	20	
5	Bidra till nya lösningar inom ekologiskt hållbar	- Antal projekt	5	

		produktion och/eller konsumtion	- Antal medverkande organisationer och företag	25
	6	Stötta företag med kompetensutvecklingsinsatser	- Antal kompetensutvecklingsinsatser - Antal deltagare i kompetensutvecklingsinsatser	15 150
Social-fond	1	Bidra till insatser som prövar metoder för överbrygningsinsatser på arbetsmarknaden	- Antal deltagare	180
			- Antal coachnings-/matchningsprojekt - Antal mentorskapsprogram	20 10
	2	Stötta personer med kompetensutvecklingsinsatser	- Antal kompetensutvecklingsinsatser	20
			- Antal deltagare i kompetensutvecklingsinsatser	160
- Antal samverkansprojekt mellan utbildning och arbetsliv - Antal medverkande organisationer och företag per kompetensutvecklingsinsatser			40 5	
3	Öka erfarenhetsutbytet genom att skapa nya mötesplatser mellan områdets aktörer och invånare	- Antal arbetslösa deltagare/egenföretagare i sysselsättning	30	
		- Antal yrkesverksamma med förbättrad arbetsmarknadssituation	23	
		- Antal nya fysiska mötesplatser - Antal nya virtuella mötesplatser - Antal deltagare	10 20 60	

Insatsområde 4. Ett minskat utanförskap och en minskad segregation

Fond	Prioritet	Mål	Indikator	Målvärde
Lands- Bygds- fond	1	Testa innovativa arbetsmodeller som syftar till att minska utanförskap	- Antal projekt - Antal deltagare - Förändring av individers upplevelse av delaktighet	5 50 25 %
	2	Skapa nya former av samverkan	-Antal medverkande företag -Antal medverkande organisationer - Antal gränsöverskridande samarbeten	10 15 5
	3	Bidra till kompetensutveckling hos individer och lokala företag	- Antal kompetensutvecklingsinsatser - Antal deltagare i kompetensutvecklingsinsatser	10 100
Regional- fond (företag med 10 anställda eller fler)	1	Bidra till att stärka länkar mellan stad och land eller främja insatser i tätort	- Antal projekt	5
	2	Skapa nya former av samverkan	- Antal projekt - Antal medverkande företag - Antal medverkande organisationer - Antal gränsöverskridande samarbeten - Antal anställda	10 10 20 5 2
	3	Skapa nya nav	- Antal nya nav - Antal aktörer i nya nav	5 20
Social- fond	1	Bidra till kompetensutveckling hos individer och lokala företag för att öka möjligheten till anställning	- Antal kompetensutvecklingsinsatser - Antal deltagare i kompetensutvecklingsinsatser - Antal arbetslösa deltagare/egenföretagare i sysselsättning - Antal anställda	16 160 20 3
	2	Bidra till insatser som prövar metoder för överbrygningsinsatser på arbetsmarknaden	- Antal insatser - Antal deltagare	7 70

7.6 Grundkrav för projektansökningar

Grundkrav för att projektansökan ska gå vidare för bedömning

- Projektet faller inom ramen för strategin.
- Ansökan ska uppfylla grundkraven för stöd.
- Projektplan inklusive budget är bifogat i ansökan.
- Projektet ska ha en lokal förankring. Det ska framgå av projektansökan hur projektidén är förankrad lokalt och referenser på kontaktpersoner ska lämnas.
- Projektet ska ha en tydlig och väl genomarbetad projektplan.
- En tydlig och fungerande likviditetsplanering ska finnas.
- Insatsen ska visa på en organisatorisk kapacitet. Det innefattar kompetens för projektledning, administration, erfarenhet och kompetens hos projektägaren samt förankring hos samarbetspartners.
- Föreningen/företaget ska inte ha några allvarliga betalningsanmärkningar (grön flagg i WINST-systemet).
- Projektet ska uppfylla de horisontella målen enligt checklistorna i punkt 7.1.
- Ansökningar om förstudier ska innehålla uppgifter om genomförandeprojekts syfte och mål samt möjliga finansierare och utlysningar.

Grundkrav för beslut om beviljade projektmedel

Följande grundkrav ingår i alla beslut. Det kan tillkomma fler krav, beroende på projektets innehåll och inriktning.

- Vid investeringar är kravet på faktisk medfinansiering 30 %. Maxbelopp för investeringar är 900 000 kr.
- Max projektstöd per projekt 300 000 kr inklusive LAG pott per år. Maxgräns för projektperioden är tre år. LAG kan besluta om begränsningar vid utlysningstillfälle.
- Max projektstöd för evenemang är 20 000 kr via "checkar".
- Max belopp för en förstudie är 50 000 och den får inte hålla på längre än tre månader.
- Projektägaren ska skriva på ett avtal där denne förbinder sig att gå en utbildning om hur redovisning av projektet ska gå till och när redovisning ska ske.
- Om inte redovisning sker i enlighet med beslutet så kommer utbetalning av projektmedel att stoppas.
- Eventuella justeringar i godkänd projektplan ska godkännas av kansliet.
- Förstudier bedöms utifrån hur stor sannolikheten är att förstudien resulterar i ett genomförandeprojekt.
- För att projektet ska kunna bli LAGKLART inför formellt beslut av Jordbruksverket ska det ha passerat nivån på den poängbedömning som satts av LAG.

8. Finansieringsplan

Delåtgärd	Fond	%	SEK	SEK fördelat per år
Drift	EJFLU	24 %	9 732 021	1 390 288*
Samarbeten	EJFLU	2 %	411 067	
	ERUF	2 %	101 817	
	ESF	2 %	103 476	
Genomförande av strategin	EJFLU	74 %	20 142 305	3 357 050**
	ERUF	98 %	4 989 044	848 476**
	ESF	98 %	5 070 359	862 305**
Summa		100 %	40 550 089	

* drift fördelat på 7 år. ** genomförande av strategin fördelat på 6 år.

9. Organisation

9.1 Administrativ kapacitet och kansliets arbete

Att kansliet skall ha tillräcklig kapacitet är ett krav i kommande programmet. Målet är att kansliet är bemannat med motsvarande två heltidstjänster för att kunna fullgöra sina uppgifter på ett tillfredställande sätt. Under förra programperioden hade Leader Göta Älv endast två tjänster med 60 % vardera. Detta innebar att kansliet periodvis var mycket hårt belastat och att prioritering av arbetet varit nödvändigt. Resterande tid upp till heltid har fyllts upp med att personalen har varit projektledare i olika projekt, exempelvis paraplyprojekt.

Kunskaper om de olika fonderna och program säkerställs, förutom av personalens kunskap, av att det inom de olika kommunala organisationerna finns personal med bred erfarenhet från programområdena som är tillgänglig i beredningen av projektansökningarna.

Under kommande programperiod bemannas kansliet med motsvarande två heltidstjänster. Detta innebär att kansliet har tillräcklig kapacitet för att fullgöra sina arbetsuppgifter. I början av programperioden kommer uppsökande och kontaktskapande verksamhet att kräva stora insatser där det måste finnas extra tid för att man tillsammans med projektägaren skall finna kreativa lösningar. Det måste även finnas kapacitet att göra extra insatser om det visar sig att något program eller insatsområde får färre ansökningar än förväntat.

Kansliets personal skall ha kunskap om de fonder som är aktuella i programområdet. Det är också önskvärt att personalen har kompetens som speglar de teman/insatsområden som prioriteras i strategin, såsom besöksnäring, lokal mat, miljö och lokal utveckling. Andra viktiga kompetensområden är projektledning, informations spridning, ekonomi och

likviditetsplanering samt god kännedom om olika organisationsformer för att driva olika typer av verksamhet.

Kansliet bör vid behov stödja sökandens arbete från idé fram till en komplett ansökan. Handledningen ska även omfatta att ge projektägarna kunskap så att projekten redovisas på ett korrekt och tillfredställande sätt. Hur ramverket utformas för det här beror på vilka rutiner som skapas tillsammans med Jordbruksverket.

Kvalitetssäkring

Regelbunden uppföljning kommer att ske med projektägarna för att stämna av så att de ligger i linje med projektplaner och uppsatta mål. Även ekonomin och likviditetsplanering kommer att följas upp.

LAG kommer att inhämta löpande information om projektens utveckling och utvärdering.

Rutiner Kansli och LAG

LAG är ansvarig för strategins genomförande och att verksamheten drivs på ett bra och tillfredställande sätt. LAG fattar alla projektbeslut och andra avgörande beslut. LAG har ett arbetsutskott (AU) som bereder ärenden till LAG och är ansvarig för kansliets personal. Förhållandet och ansvarsfördelningen mellan LAG, AU och kansliet regleras i ett lednings- och styrningsdokument.

Det finns i dagsläget rutiner för att eliminera risken för dubbelfinansiering av ett projekt, dels i Jordbruksverkets datasystem och dels genom fortlöpande kontakter mellan närliggande Leaderområden.

Kansliet är ansvarig för den löpande driften och att ta fram beslutsunderlag och förse LAG med information så att de kan fatta beslut och fullgöra sitt uppdrag på ett tillfredställande sätt.

9.2 Partnerskap och föreningen

Våren 2013 påbörjades mobiliseringen inför programperioden 2014-2020. Detta genom att informera de fyra kommunerna om den kommande programperioden och dess huvudsakliga innehåll. Kommunerna fick också ta ställning om de ville vara med i kommande period. Vänersborg, Trollhättan, Lilla Edet och Ale svarade alla ja och reserverade medel för deltagandet. Man var också positiv till att utvidga området med ytterligare kommuner. Kontakt togs med Göteborgs Insjörike och slutligen även med Göteborg Nordost och Norra Hisingen.

Styrelsen för Leader Göta Älv har tagit initiativ och är styrgrupp för utvecklingen av ny strategi. En skrivargrupp har tillsatts med representanter för offentlig sektor, näringsliv och föreningsliv och nytillkomna Göteborgs Stad. En bred förankring nås därmed. Skrivargruppen har följande sammansättning: Samordning Åsa Käck,

Hushållningssällskapet, Ann Nordquist, Vänersborgs Stad, Torvald Brahm, företagarna, Sandra Påsse, ungdomar, Lotta Forslind, Coompanion, Annica Skog, Lilla Edets Kommun, Jan-Åke Bernstein, föreningslivet, Annika Leander, Leader Göta Älvs kansli och Peter Rundkvist, Utveckling Nordost/Business Region Göteborg AB.

Möten har anordnats i alla kommuner för att förankra idéer och för information och diskussion om förra programperioden och förväntningar och önskemål i kommande programperiod. Ca 100 personer har deltagit i träffarna. Den 3 december 2014 tog styrgruppen beslut om strategin.

9.3 LAG – Lokala aktionsgruppen

LAG, den lokala aktionsgruppen i Längs Göta älv, fattar beslut om vilka ansökningar som skall prioriteras inom ramen för strategin. LAG skall vara en aktiv, representativ grupp som tillför kunskap utifrån sitt kompetensområde och strategins helhet. LAG:s beslut går inte att överklaga. LAG:s medlemmar skall vara professionella, objektiva och väl förankrade i de strategier och mål som finns uppsatta.

LAG ska rekryteras utifrån följande kriterier:

- Kön, jämn fördelning
- Ålder, representativ spridning
- Geografisk spridning i området
- Härkomst
- Sektor; offentlig, ideell, privat
- Fonder

LAG, Längs Göta älv ska bestå av 18 ledamöter från offentlig, ideell och privat sektor. Offentliga sektorns representanter utses av kommunerna och resterande ledamöter väljs på föreningens årsstämma. Ingen sektor skall vara i majoritet. En jämn fördelning utifrån ålder, kön och härkomst eftersträvas. Till de 18 ledamöterna kan det adjungeras ledamöter utifrån kunskapsbehov.

Föreningsstämman väljer första året halva LAG:s ledamöter på 1 år, resterande på 2 år. Därefter väljs ledamöterna 2 år i taget. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst. Då de tre av Göteborgs stadsdelsförvaltningar som ingår i området tillsammans har ca 40,000 invånare kommer kommunen ha dubbla antalet ledamöter gentemot mot övriga fyra kommuner.

LAG:s 18 ledamöter fördelas enligt följande:

Kommun	Ideell Sektor	Privat Sektor	Offentlig Sektor
Göteborg	2	2	2
Ale	1	1	1
Lilla Edet	1	1	1
Trollhättan	1	1	1
Vänersborg	1	1	1
	6	6	6

Arbetsutskott

Ett arbetsutskott (AU) på 5 personer väljs för att vara beredningsorgan för LAG. AU kan få delegering på att fatta beslut om paraplyprojekt om sådana beslutas av LAG. AU är också ansvarigt för personalen på kansliet.

Valberedning

En valberedning med en representant från varje kommun tar fram förslag på styrelseledamöter för LAG. Kommunerna utser de offentliga representanterna. Hälften av ledamöterna väljs på 2 år och de övriga på 1 år första årsmötet. Därefter välj ledamöterna på 2 år.

Mobilisering

Våren 2015 kommer ett mobiliseringsprojekt, under förutsättning att strategin blir godkänd, genomföras för att ta fram stadgar, delegationsordning, kommunikationsplan och valberedning. Det första årsmötet kommer att hållas för att bilda den nya förening som skall genomföra strategin. På årsmötet väljs ledamöter till LAG. Därefter rekryteras personal till kansliet och utbildningsinsatser planeras och genomförs för LAG:s ledamöter och kansliets personal. Samordning av utbildningsinsatser kommer att ske tillsammans med närliggande områden och sedan fortlöpande med de verksamma LLU områdena.

10. Samverkan mellan fonder och andra aktörer

10.1 Samverkan mellan fonder

Området kännetecknas av det är en gränstrakt mellan storstad och landsbygd som innehåller miljonprogramsområden, mindre tätorter av förortskaraktär, bruksorter och ren landsbygd. Därför behövs insatser både på individ-, företags- och föreningsnivå.

Socialfonden kommer i första hand att användas i Göteborgsstadsdelarna Angered, Östra Göteborg och Norra Hisingen, dvs. i de delar av området som präglas av miljonprogramsbebyggelse. Analysen visar att det finns störst behov där av kompetensutvecklingsinsatser för individer som står långt från arbetsmarknaden.

I dessa områden finns ett särskilt behov av att stödja arbetskraftens övergång från utbildning till arbete. Strategin lägger särskild vikt vid en lokal utveckling mot grönare kompetens och jobb för ökad energieffektivitet, förnybar energi och hållbara transporter. Strategin syftar också till att stödja utveckling av kulturell och kreativ kompetens utanför storstadens centrum genom bl.a. kreativa utvecklingsnav.

Regionalfonden omfattar hela området men insatserna riktas främst mot företag med 10 anställda eller fler. Här förordar strategin satsningar på smart tillväxt och en ekonomi baserad på kunskap och innovation för hållbar, resurseffektiv och grön tillväxt. Regionalfondsinsatser ska också stödja projekt som bidrar till inkluderande tillväxt och som kan stimulera en ekonomi med hög sysselsättning och med social och territoriell sammanhållning. Därför kommer projekt som stärker länkar mellan stad och land eller projekt som genomförs i tätorter med över 20 000 invånare att prioriteras.

Landsbygdsfonden omfattar också hela området men insatserna riktas mot företag med högst 9 anställda samt föreningar, offentlig verksamhet och boende. Syftet med insatserna är att utveckla de mer landsbygdspräglade områdena.

Indelningen är gjord för att säkra utveckling mellan stad och landsbygd där ekologiska, sociala, kulturella och ekonomiska dimensioner griper i varandra på ett optimalt långsiktigt strategiskt sätt.

10.2 Avstämning med andra aktörer med utvecklingsansvar

LAG ska arbeta tillsammans med regionens och kommunernas EU-samordnare i syfte att förstärka varandras arbete och för att undvika dubbelarbete.

Strategin har sin utgångspunkt i "Västra Götaland 2020 – strategi för tillväxt och utveckling i Västra Götaland (RUP)" och Länsstyrelsens handlingsplan "Landsbygd 2020". Den har även stämts av mot kommunernas översiktsplaner och visionsdokument, LUPP-undersökningar (Lokal uppföljning av ungdomspolitik), medborgarundersökningar och lokal landsbygdsplan.

Utöver det har en dialog förts med en rad olika regionala aktörer som; Fyrbodals kommunalförbund, Göteborgsregionen och Business Region Göteborg.

Lokala specialistkompetenser, som till exempel Utveckling Nordost/Business Region Göteborg AB, Visit Trollhättan Vänersborg mm, kommer att användas vid behov.

10.3 Jämställdhet och icke-diskriminering

Ett av strategins två horisontella mål är jämställdhet och icke-diskriminering. Verksamheten ska vara människorättsbaserad. Det innebär att både kansliets arbete och LAG:s beslutsfattande aktivt ska verka för att mänskliga rättigheter respekteras och förverkligas.

I ett människorättsbaserat arbetssätt ligger fokus på att ingen person eller grupp diskrimineras och inga rättigheter kränks. Det kan konkret innebära att allt informationsmaterial och alla projektansökningar ska genomgå en MR-analys (Mänskliga Rättigheter). Befintliga checklistor ska användas för detta. Alla individer ska bemötas och behandlas likvärdigt. Kansliet har en viktig roll i att stötta potentiella projektägare. Genom att ställa frågor ska kansliet kunna vägleda potentiella projektägare att forma projekt så att mänskliga rättigheter respekteras och förverkligas. Det förutsätter att LAG har en bra kunskap om mänskliga rättigheter.

Ett viktigt urvalskriterium i LAG:s beslutsfattande är att titta på hur ett projekt påverkar olika personers och gruppers villkor i området.

Det kommer att föras statistik över antal kvinnor, män, ungdomar och utrikesfödda som deltar i projekt, är projektledare, projektägare eller ingår i projektgruppen. Det är dels i syfte att kunna kontrollera projektens resultat, exempelvis beträffande insatser för minskat utanförskap, och dels för att kvalitetssäkra att verksamheten är människorättsbaserad.

Det är viktigt att LAG och kansliet får utbildning i jämställdhet och icke-diskriminering för att verksamheten ska kunna vara människorättsbaserad.

11. Kommunikation

11.1 Övergripande kommunikationsmål

Lokalt ledd utveckling ska arbeta mot tre övergripande kommunikationsmål.

1. Personer och organisationer söker projektstöd inom lokalt ledd utveckling och bidrar till hållbar utveckling mellan stad och landsbygd i området.

Kommunikationen ska nå tänkbara projektägare och hjälpa dem att:

- känna till att projektstödet inom lokalt ledd utveckling finns
- lätt hitta information om projektstödet
- lämna in kompletta ansökningar i tid
- känna till målen med lokalt ledd utveckling och EU:s roll inom landsbygdsutveckling, regional- och social utveckling
- förstå vilka mervärden projektstödet kan ge området
- samverka med andra som söker eller har fått projektstöd för att sprida kunskap om arbetssätt, hinder, möjligheter, resurser och effekter

2. Vidareförmedlare och samarbetspartner sprider information, kunskap och erfarenheter om metoden.

Kommunikation skall hjälpa dem att:

- känna till möjligheterna med Leadermetoden
- enkelt hitta information om Leadermetoden
- sprida möjligheter om Leadermetoden

- känna till målen med Leadermetoden
- förstå att det är många som lär av varandra och samverkar för att nå målen med metoden
- förstå den egna rollen och sprida kunskap om arbetssätt, hinder, möjligheter, resultat och effekter
- känna till EU:s roll för lokalt ledd utveckling

3. Allmänheten känner till arbetet med, och effekterna av, lokalt ledd utveckling samt EU:s roll inom den lokala utvecklingen.

Kommunikationen skall hjälpa dem att:

- känna till möjligheterna med Leadermetoden
- känna till effekterna av Leadermetoden påverkar utvecklingen av samhället.
- känna till EU:s roll för lokalt ledd utveckling

Kommunikationsmål för startfas – inom 6 månader från startbeslut

- Aktuell, lättillgänglig och inspirerande information på webb.
- Medverkande kommuner och stadsdelsförvaltningar har kännedom om strategins innehåll och kanaliserar möjligheten till stöd i sina respektive kanaler.
- Samtliga föreningar/relevanta nätverk i området har nåtts av information om möjligheterna till stöd för landsbygdsutveckling.
- Minst en informationsträff har genomförts i varje kommun/stadsdel.

Kommunikationsmål för genomförandefas 2016 - 2022

- Varje år få in nya projektansökningar, inom alla insatsområden.
- Få intresserade att bli stödtagare genom insatser som informationsmöten, temadagar, innovationsverkstäder och inspirationstillfällen.
- Minst tre projekt per år presenteras media.

Målgrupper

Lokalt ledd utveckling arbetar i huvudsak mot fyra målgrupper

- personer och organisationer som söker stöd
- vidareförmedlare
- samarbetspartners och finansiärer
- allmänheten – inkluderar personer som inte känner till metoden, journalister, beslutsfattare, opinionsbildare

Prioriteringar

Olika kommunikationsinsatser för olika faser

- Under uppstartsprocessen skall en bred spridning ske till målgrupperna för att informera om att lokalt ledd utveckling finns, vad metoden och målen innebär.
- När genomförandet sker skall kommunikationen ske med tänkbara projektägare och huvudmålgrupper. En flexibilitet är nödvändig för att täcka upp de behov som samarbetspartners förmedlar tillbaka oss.
- Under slutfasen läggs fokus på att kommunicera de resultat som har skett inom programmet och hur medlen har använts.

Huvudstrategi

1. Etablerade mötesplatser

Genom att använda redan inarbetade mötesplatser når vi en stor del av vår målgrupp t.ex. lokala utvecklingsgrupper, föreningsråd, företagsorganisationer, turistnätverk och liknande etablerade sammankomster som våra målgrupper normalt använder.

2. Massmedia

Genom att ha goda kontakter med lokal media sprida budskapet om lokalt ledd utveckling när nya projekt har godkänts, uppföljning av projekt, och därigenom visa på de goda exempel som finns och vad Leadermetoden kan innebära.

3. Vidareförmedlare

Genom denna stora grupp kommuniceras det ut vilka projekt som har blivit godkända, vad Leadermetoden har åstadkommit och när nya utlysningar sker etc. Denna grupp har direktkontakt med kansliet och får information fortlöpande. Gruppen har också möjlighet att förmedla kontakter för potentiella projektägare.

4. Attraktiv information

Attraktiva händelser inom området sprids genom lämpliga kanaler t ex sociala medier, hemsidor, kommunernas ordinarie informationskanaler. Vilken metod som används styrs av vilken målgrupp vi vill nå.

Budskap

Målgrupp: Potentiella projektägare.

Budskap: Tillsammans kan ni förverkliga utvecklingen av ditt lokala område.

Målgrupp: Vidareförmedlare.

Budskap: Så här kan man använda Leadermetoden för att skapa hållbar utveckling.

Målgrupp: Samarbetspartners.
Budskap: Genom att arbeta tillsammans bidrar vi och gör det enklare för lokala aktörer att uppnå en utveckling.

Målgrupp: Allmänheten.
Budskap: Leadermetoden bidrar till en hållbar utveckling.

Uppföljning av kommunikationsmål

Utvärderingar, besöksstatistik i digitala kanaler, pressbevakning, digitala enkäter till stödsökare och projekt samt muntliga uppföljningar är viktiga verktyg i uppföljningen av kommunikationsmålen.

11.2 Kommunikationsplan

Strategin kommer att kompletteras med en kommunikationsplan när den har blivit godkänd. Inledningsvis planeras informationsmöten för blivande ambassadörer som till exempel: lokala utvecklingsgrupper, föreningar, företagsnätverk, kommunikatörer i kommuner och stadsdelsförvaltningar, projektledare från tidigare projekt, näringslivsutvecklare, fritids- och kulturutvecklare.

Utvecklingsansvariga på kommunerna ska jobba aktivt med informations-spridning. Business Region Göteborg AB ska aktivt bidra till informations-spridning i hela området. Se bilaga.

12. Uppföljning och revidering

LAG:s roll

LAG har det övergripande ansvaret för att uppföljning och utvärdering sker på ett tillfredställande sätt. LAG kommer aktivt att ta till sig information om hur de pågående projekten fortlöper. De lokala ledamöterna är viktiga informationskanaler med sin lokalkännedom. LAG kommer att få en bred utbildning och fortlöpande kompetens-utvecklingsinsatser om strategins olika programområden och horisontella mål. Utrymme ska ges för reflektion och lärande.

Fortlöpande uppföljning av pågående projekt

Kansliet som kommer att ha en regelbunden kontakt med projekten tar fram underlag för hur de arbetar mot målen i strategin, dess insatsområden samt projektens ekonomiska status. Vissa indikatorer kommer att samlas in fortlöpande under projektperioden för att användas som riktlinje för hur projekten fortskrider. Dessa uppgifter presenteras vid LAG:s sammanträden och materialet kommer även att finnas tillgängligt på intranätet. Kansliet skall föreslå åtgärder för de projekt som riskerar att inte uppfylla sina mål. Kansliet kommer

också att genomföra projektledarträffar för att sammanföra projekten för erfarenhetsutbyten och kunskapsspridning dem emellan.

Årlig uppföljning av avslutade projekt

En gång per år gör kansliet en kvalitetsuppföljning av avslutade projekt för att se huruvida de har nått uppsatta mål och resultat och vilka möjligheter projektet har haft att kunna fortgå efter projektslutet och vilka mervärden som skapats. Uppföljningen kan ske genom intervjufrågor via telefon, besök eller enkätfrågor via post och e-post. För att resultaten ska kunna bearbetas och följas upp över tid ska de dokumenteras skriftligt. Även den fortsatta utvecklingen för indikatorer av avslutade projekt ska följas upp och rapporteras för att eventuellt revidera resultat av tidigare insamlade indikatorer för att inkluderas i slututvärderingen.

Omvärldsbevakning

Genom att ingå i regionala och nationella nätverk säkerställs en god omvärldsbevakning. Detta ger ett brett kunskapsunderlag om förändringar, trender och utveckling som sker i omvärlden. Det är viktigt för att fånga upp nya influenser som kan påverka strategins behov av revidering och säkerställa en god uppföljning av utvecklingsarbetet.

Genomgång av strategin, handlingsplanen, urvalskriterier, mål och LAG:s arbetssätt

Vid ett tillfälle per år skall ett LAG-möte ha tyngdpunkt på utbildning och utvärdering av arbetsmetoder och hur mål och planer uppfylls. Utifrån en analys av mål, insatsområden, urvalskriterier och handlingsplan som utförs internt tar LAG ställning till huruvida eventuella förändringar eller justeringar av verksamheten och om revidering av strategin skall begäras hos Jordbruksverket. En utvärdering av externa parter kan komma att ske om LAG finner detta nödvändigt, exempelvis i halvtid, med fokus på hur det organiserade arbetssättet bidrar till måluppfyllelsen.

13. Bilagor

Bilaga 1: SWOT-analys

Styrkor

- Älven förenar området.
- Området är lättillgängligt med 45:an, dubbelspåriga järnvägen samt Trollhättans och Säve flygplats.
- Närheten till Göteborg är en stark marknadsfördel.
- Tätortsnära landsbygd och natur.
- Det finns 14 mil sammanhängande ridvägar.
- Lyckade Leaderprojekt har visat att Leadermetoden är ett framgångsrikt arbetssätt.
- Interkulturella kompetenser. Det är många människor med annan kulturell bakgrund som har hög kompetens och vill arbeta.
- Ett rikt och brett föreningsliv.
- Många småföretag som ger styrka och flexibilitet.
- Många små innovativa företag som är på väg att starta upp och eller att expandera söker billiga lokaler med närhet till marknader som till exempel Göteborg.
- Tystnaden. I dagens samhälle söker många människor sig tystnaden för retreat/meditation/healing.
- Det finns plattformar/noder/kluster som det är möjligt att skapa lokal utveckling från. Det är till exempel pilgrimsleden.
- Bra kommunikationsmöjligheter från norr till söder.
- Bra läge för turister att bo på för att sedan turista Göteborg och Bohuslän.
- Möjligheten att ha djur som häst, nöt, får etc.
- Växande intresse för lokala varumärken.
- En rik kultur- och industrihistoria.
- Generationsväxling i lantbruksföretag.
- Stark befolkningsutveckling.
- Omfattande och rika naturområden.
- Det ökande intresset för upplevelsepaket.
- Det finns flera utvecklingsbara turistmål i området.
- Göteborgs Stad har beslutat att köpa in ekologiskt kött.

Svagheter

- I vissa delar är den offentliga sektorn en stor arbetsgivare.
- Distributionskedjan mellan olika lokala producenter och mellan lokala producenter och marknaden är bristfällig.
- Det finns fördomar om människor med annan kulturell bakgrund.
- Arbetslöshet.
- Arbetslöshet bland ungdomar.
- Bostadsbrist, framförallt på hyreslägenheter.

- Servicen på landsbygden försämras.
- Lagen om offentlig upphandling påverkar möjligheten för lokal produktion till en lokal marknad.
- Ungdomar väljer att gå i skolan i centrala Göteborg.
- Bygderna runt tätorterna, främst Göteborg, riskerar att bli sovstäder och tappar därmed identitet.
- Svårare att vara annorlunda på landsbygden där alla känner alla.
- Byråkratin i offentlig förvaltning gör det svårt att få till samarbete.
- Utbudet av aktiviteter är lågt utanför tätorterna.
- I vissa delar av området finns en ovilja att utvecklas/expandera.
- Det finns strukturella hinder för utveckling och expansions.
- I vissa delar av området är det en åldrande befolkning.
- Det är svårt att låna pengar.
- Ligger i skuggan av Göteborg.
- Vissa områden saknar identitet.
- Vissa områden har en negativ identitet.
- Stolthet för sin bygd saknas.
- Dåliga strukturer inom besöksnäringen – ingen samverkan.
- Svagt varumärke, dålig marknadsföring.
- Vikande animalieproduktion.
- Många "turister" reser igenom området utan att stanna upp.
- Liten andel kvinnliga företagare.
- Låg exploatering på landsbygden gör att basstrukturer saknas.
- Låg andel ungdomar engagerade i föreningslivet med undantag av idrottsföreningar.
- Svag in- och återflyttning av unga.

Möjligheter

- Det är ett oexploaterat område. Det finns förhållandevis billigt mark.
- Haka på Västsvenska turistrådets satsning i Bohuslän.
- Skapa platser för raster, övernattnig, sightseeing etc.
- Skapa boende och box längs pilgrimsleden och säkra ridvägar.
- Skapa goda boendeförhållanden som gör det möjligt att jobba hemifrån.
- Det ökande intresset för lokala varumärken.
- Skapa fler turistsäsonger genom att skapa evenemang runt till exempel kultur, mat etc.
- Efterfrågan på lokal hållbarhet produktion av gröna varor och tjänster ökar bland annat i Göteborg. Det kan till exempel vara livsmedel, skogsbruk och konsthantverk.
- Genom att påverka kommunens upphandlingsansvarig går det att påverka marknaden/försäljningen för lokalproducerade varor och tjänster.
- e-handel är en möjlig väg för att nå lokala producenter.
- Lokal cirkulation skapar sysselsättning, mötesplatser och bidrar till samhällets hållbarhet.
- Lokala utvecklings- och innovationscentra kan skapas för att sprida kompetens, utbildning mm.

- Kombinationsbruk.
- Skapa business i att låta betande djur sköta kommunens grönområden, Göta älvs flodbankar etc.
- God tillgång på arbetskraft.
- Det finns möjlighet till alternativa krediter.
- Höga naturvärden skapar möjlighet för god livsmiljö och besöksnäringen.
- Många enmansföretag som skulle kunna anställa ytterligare om underlag finns.
- Utveckling inom förnyelsebar energi.
- Skapa den alternativa "turistvägen".
- Bilda nätverk mellan olika turistattraktioner.
- Att utveckla hästnäringen.
- Utveckla aktiviteten kring Göta älv.
- Att utveckla livsmedelsförädlingen.
- Öka företagandet bland unga och kvinnor.
- Att bilda nätverk mellan befintliga företagare.
- Koppla ihop producenter, handlare och konsumenter.
- Tomma lokaler som kan utnyttjas för näringsverksamhet.
- Skapa förutsättningar för ett ökat entreprenörskap.
- Att marknadsföra boendet i området bättre.
- Skapa bra boende för olika ålderskategorier.
- Skapa mötesplatser.
- Samverkan över kommungränser.
- Öka handlarnas och konsumenterna kunskap om produktion av lokala produkter.

Hot

- Att till exempel leder skapas men det finns ingen tydlig bild på hur de ska underhållas över tid. Det kan resultera i att användbarheten och tillgängligheten försämras på sikt.
- Centralisering av service och samhällsfunktioner.
- Hög arbetslöshet bland kvinnor, män och ungdomar.
- Området ligger i skuggan av Göteborg och glöms bort.
- Lågbron i Göteborg påverkar båttrafiken på älven.
- Kommunerna lägger mindre resurser på landsbygden än på tätorten.
- Kommunerna ska arbeta med säkrare livsmedelproduktion men köper, till stor andel, importerade livsmedel.
- Ökad internationell konkurrens.
- Klimatförändringens konsekvenser.
- Svag anknytning tätort – landsbygd.
- Prisbild på fastigheter.
- Beroende av jordbruksstöden.
- Ökande klyfta mellan producent och konsument.
- Minskade besökare längs andra vägar än E45:an.

Bilaga 2: Omvärldsanalys

De övergripande målen för EU:s strategi för 2020 är *sysselsättning, forskning och innovation (FoI), klimatförändringar och energi, utbildning samt kampen mot fattigdom och social utestängning*. Målen går att urskilja i utvecklingsstrategier på alla beslutsnivåer – nationellt, regionalt och lokalt – och har utmynnat i denna strategi för lokalt ledd utveckling med Leadermetoden.

Man kan se en tydlig trend av ökad konkurrens – om människor, företag och kompetens. På grund av globaliseringen konkurrerar länder, regioner och städer mer och mer om var människor ska bo, arbeta, investera och turista. Tillgång till kunskap och kompetens är en avgörande faktor för områdets utveckling. Genom att satsa på kompetensutvecklande åtgärder och skapa gynnsamma förutsättningar för kreativitet, entreprenörskap och företagande, kommer områdets förmåga till förnyelse stärkas. En strömning är också att samhällsutvecklingen går mot centraliserade nätverk, ett resultat av ett postindustriellt tänkande som ersätter storskaliga industrier och tillverkningsförfaranden. Dessa mindre nätverk i form av utvecklingsnav och kluster kan skapa en grogrund för kreativa utvecklingscenter i området. Framgångsrika platser kännetecknas av stark politisk vilja och ledarskap, social och kulturell mångfald samt förekomsten av visionära personer i form av eldsjälar inom olika områden.

Det går också att urskilja en obalans mellan Göteborg och utvecklingsområdet runt omkring. Göteborg drar till sig kapital, kunskap, handel mm, medan landsbygden och stadens ytterområden inte hänger med utvecklingen i samma takt. Att de socioekonomiska klyftorna ökar är en tydlig trend. Genom att ta ett mer samlat grepp om insatser för att bromsa utvecklingen kan effekterna av denna obalans dämpas. Forskning visar att segregationen inom boende och utbildning förstärker varandra. Var man bor är en identitetsmarkör. Det är svårare för svaga grupper som exempelvis unga och arbetslösa att komma in på bostadsmarknaden. De som är ”inne” på bostadsmarknaden har fler möjligheter att påverka sina liv än de som står utanför. Bolånetak, prisutveckling och lågt byggande av bostäder, samt minskad andel hyresrätter är några orsaker till att man inte kommer in. Förändringar i arbetslivet, med ett större fokus på kunskap än tidigare, ökar klyftorna ytterligare – de som besitter kunskap har fler val och möjligheter – till skillnad mot de som exempelvis inte har fullgjord skolgång. Genom strategins övergripande mål och insatsområden som syftar till att skapa attraktiva boendemiljöer och minska segregation och utanförskap är förhoppningen att trenden kan vändas.

I området framgår en trend som visar på ett ökat intresse för lokal produktion av varor och tjänster – där mat har en framträdande roll. En parallell trend är att det också finns stora klyftor mellan producent och konsument. Transportförutsättningar, tillsammans med pendlingsmöjligheter till arbete, nöjes- och kulturutbud ställer stora krav på infrastruktursatsningar. Samtidigt riskerar de perifera områdena att bli ännu

mer eftersatta då de inte direkt gynnas av utbyggnad av vägar och tåg samt övriga transportsatsningar. Här är det viktigt att väl fungerande tekniska lösningar kan bidra till att avståndet mellan stad och landsbygd inte hämmar utvecklingen. Tillgång till bredband kan vara avgörande för huruvida ett företag kan etablera sig på landsbygden eller inte. Genom att främja ett ökat entreprenörskap och stödja micro-, små- och medelstora företag bidrar strategin till att innovativa lösningar kan skapas för att överbrygga klyftorna och minska avstånden.

Världens befolkning åldras – dagens pensionärer har högre utbildningsnivå, bättre hälsa och större ekonomiska resurser än tidigare generationers äldre. Detta skapar ekonomiska och strukturella utmaningar, bl. a. för offentlig sektor men också för näringslivet. Det går att urskilja en önskan hos de äldre om ett aktivt liv med resor och upplevelser, något som strategins satsning på besöksnäringen kan tillgodose. Det kan komma att bli en högre konkurrens om den yngre befolkningen – därför är det viktigt att kunna attrahera unga människor till området.

Vår påverkan på klimatet och miljön ställer krav på ett helhetsperspektiv som omfattar sociala miljömässiga och ekonomiska aspekter. Frågor som hur avfallsmängder kan minskas, hur möjligheterna för förnyelsebara energikällor och energieffektivisering ser ut och vilka politiska styrmedel som finns är avgörande för om vi ska lyckas med omställningen till en hållbar utveckling. Västvärlden förbrukar mer än sin beskärda del av planetens resurser. Världens befolkning ökar samtidigt som folkrika tillväxtländer strävar efter västvärldens levnadssätt. En tydlig trend är en ökad klimatmedvetenhet i både konsument- och producentled. Ett företags omställning till ett mer klimatsmart produktionssätt kräver uppoffringar i form av tid, pengar och bekvämlighet – något som kan bidra till att förändringsarbete skjuts på framtiden. Strategin stimulerar till minskad energianvändning, skapar förutsättningar för ett gott klimat för entreprenörskap och kreativitet och lämnar utrymme för innovationer och utveckling inom miljöområdet.

Med den nya flerfondsfinansieringen för programperioden 2014-2020 blir utgångspunkten ett sektorsövergripande arbetssätt där fler parter involveras och arbetar mot samma mål. Detta bidrar till ett mer sammanhållet utvecklingsarbete mellan olika samhällsnivåer. Nya politikområden kan inkluderas på ett tydligare sätt med entreprenörskapsfrämjande och arbetsmarknadsrelaterade insatser – för att sammanbrygga stad och landsbygd. Att involvera fler aktörer i utvecklingsarbetet, särskilt med initiativ och deltagande underifrån, skapar ytterligare en dimension som möjliggör att strategiernas uppsatta mål nås – lokalt, regionalt, nationellt och på EU-nivå.

Bilaga 3: Motivering

Strategin omfattar följande tre fonder:

- ERUF (Europeiska regionala utvecklingsfonden)
- ESF (Europeiska socialfonden)
- EJFLU (Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling) – i strategin benämnd som Landsbygdsfonden

Genom att kombinera social-, regional- och landsbygdsfond förväntas flödet av kompetens och entreprenöriell utveckling öka mellan stad och land.

Där det är lämpligt kan ERUF och ESF användas:

- för förstudier inför ansökningar till större projekt direkt från ESF eller ERUF
- när det krävs mer eller andra saker än det som täcks av landsbygdsprogrammet (ex forskning)

Regionalfonden (ERUF) finansierar projekt som:

- stärker länkar mellan stad och land eller projekt som genomförs i tätorter med över 20 000 invånare
- har en tydlig inriktning mot innovation
- stärker konkurrenskraft hos små och medelstora företag
- bidrar till strukturella förbättringar till exempel infrastruktur, kommunikation och information
- arbetar för hållbar stadsutveckling

I de projekt som finansieras av ERUF förutsätts alltid att grundläggande kompetens/kunskaper finns.

Socialfonden (ESF) finansierar projekt där fokus ligger på kompetensutveckling och metodutveckling och målgruppen är de som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Landsbygdsfonden (EJFLU) finansierar projekt som

- stärker konkurrenskraft hos mikroföretag
- främjar föreningslivet

Bilaga 4: Församlingskoder och fondfördelning

Kommunnamn	Församlingskod 2014	EJFLU	ERUF	ESF	EHFF	Kommentar
Trollhättan	148801	x	x			Edsvid del av Trollhättans församling
Trollhättan	148803	x	x			Åsaka-Björke församling
Trollhättan	148804	x	x			Gårdhems församling exklusive Halvorstorp
Trollhättan	148805	x	x			Upphärads församling
Trollhättan	148807	x	x			Fors-Rommele församling
Trollhättan	148808	x	x			Lagmansered del av Bjärke församling
Vänersborg	148707	x	x			Vänersnäs
Vänersborg	148709	x	x			Västra Tunhem
Vänersborg	148701	x	x			Väne Ryr, Grunnebo, Båberg, Vassändan-Naglum del av Vänersborgs församling
Lilla Edet	146201	x	x			Fuxerna-Åsbräcka
Lilla Edet	146204	x	x			Lödöse
Lilla Edet	146206	x	x			Västerlanda
Lilla Edet	146207	x	x			Hjärtum
Ale	144001	x	x			Nödinge
Ale	144003	x	x			Skepplanda-Hålanda
Ale	144005	x	x			Starkärr-Kilanda
Göteborg	148020	x	x	x		Backa
Göteborg	148032	x	x	x		Bergsjön
Göteborg	148034	x	x	x		Angered

Bilaga 5: Ohälsotal

Tabell 1. Jämförelse av ohälsotal 2013 i Ale, Lilla Edet, Trollhättan, Vänersborg kommun samt i Göteborgs stadsdelar Angered, Östra Göteborg, Norra Hisingen och Västra Hisingen med genomsnittet i länet och i riket. Uppgifterna är hämtade från försäkringskassan.

Kommun • stadsdel	Ålder						
	16-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	Alla
Ale	2,5	13,8	17,0	24,8	48,5	75,4	28,0
Lilla Edet	1,5	15,7	13,1	16,1	35,5	47,5	20,3
Göteborg	2,2	16,0	14,0	18,8	32,3	56,3	22,1
• Angered							39,5
• Östra Göteborg							39,2
• Norra Hisingen							30,2
Vänersborg	1,3	12,7	11,8	13,4	29,0	53,6	18,7
Trollhättan	1,8	12,3	13,8	21,0	44,6	70,0	24,9
Genomsnitt län	1,8	9,7	10,9	19,3	40,5	70,1	21,7
Genomsnitt rike	2,3	11,6	14,3	24,6	46,1	64,2	26,8

Bilaga 6: Stadslandet

Rapport från Stadslandet Göteborg. Utveckling Nordosts rapport från 2013.

Bilaga 7: Anhörigturism

Utländsk släkt och vänturism – en dold kommersiell möjlighet?

Rapport över pilotstudie gjord av TillVäxt Biskopsgården i samarbete med Turismens Utredningsinstitut, november 2010.

Bilaga 8: Ledning och styrning – Leader Göta Älv

Bilaga 9. Definition av indikatorer för Leader Längs Göta älv

Bilaga 10: Kommunikationsplan

Bilaga 11: Plan för uppföljning och utvärdering

Bilaga 12: Urvalskriterier per insatsområde